

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Divadelní činnost spolku Beseda
Dobrovský ve Valašských
Kloboukách (1877-1918)**

Lenka Čížová

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Štefanides
Studijní program: Archivnictví/Divadelní věda

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Divadelní činnost spolku Beseda Dobrovský ve Valašských Kloboukách (1877-1918) vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum 15. května 2018

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování doc. PhDr. Jiřímu Štefanidesovi za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat řediteli Městského muzea Valašské Klobouky Mgr. Petru Odehnalovi za vstřícnost a pomoc při získání potřebných informací a podkladů. Dále bych také chtěla vyjádřit díky řediteli Státního okresního archivu Zlín Mgr. Davidu Valůškovi za umožnění studia nezpřístupněných archiválií. Nakonec bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům, kteří mě v průběhu celého studia podporovali.

Obsah

Úvod	6
1. Valašské Klobouky v první polovině 19. století	12
2. Vznik čtenářského spolku Beseda Dobrovský	14
2.1. Vztah Besedy Dobrovský vůči ostatním spolkům.....	17
3. Divadelní odbor Besedy Dobrovský	19
3.1. Vznik	19
3.2. Repertoár	21
3.3. Prostor.....	28
3.4. Dekorace	31
3.5. Kostýmy	33
3.6. Finance	35
3.7. Členové.....	36
3.7.1. Václav Hrubý.....	39
3.7.2. František Hruban	40
3.7.3. František Šerý	41
3.7.4. Miloš Volf.....	41
3.7.5. Jan Stejskal	43
3.7.6. Hypolit Heřmánek	44
Závěr.....	46
Seznam použitých pramenů a literatury	49
Seznam příloh.....	53
1. Soupis odehraných představení	54
2. Fotografie herců z představení Pasekáři (21. 7. 1918).....	65
3. Hotel Občanské záložny (počátek 20. století).....	67
4. Hotel Občanské záložny (2018)	68

5.	Půdorys přístavby hotelu Občanské záložny (1909).....	69
6.	Sál a jeviště hotelu Občanské záložny (2018).....	70

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je divadelní činnost čtenářského spolku Beseda Dobrovský ve Valašských Kloboukách od jeho vzniku (tj. 1877) do roku 1918. Toto téma jsem zvolila především pro svůj zájem o regionální dějiny kraje, ve kterém žiji, a také proto, že se divadelní činností Besedy Dobrovský doposud žádný badatel nijak hlouběji nezabýval. Dalším důvodem bylo i zaměření mého studia, které v sobě prolíná obecnou historií s historií divadelní.

Cílem mé práce je zdokumentovat dějiny, činnost a význam nejstaršího ochotnického spolku ve Valašských Kloboukách od jeho založení do vzniku Československé republiky a zařadit jej do skupiny v rámci jiných ochotnických spolků na území českých zemí. Rok 1918 jsem zvolila jako hraniční z toho důvodu, že vznik samostatného státu je významným mezníkem pro naši společnost, která se po rozpadu Rakousko-Uherska velmi proměnila. Společenské změny se samozřejmě dotýkaly i ochotnického divadla. Proto jsem se rozhodla věnovat se ve své práci období předcházejícímu těmto změnám. Nicméně ochotnický spolek ve Valašských Kloboukách byl činný až do 50. let 20. století, kdy byl zrušen.

Podnětem, který mě inspiroval k napsání této práce, bylo číslo ročníku valašskoklobouckého muzea vydané v roce 1969 při příležitosti stého výročí založení Besedy Dobrovský.¹ Jedná se o soubor vzpomínek, materiálů a dokumentů týkajících se mimo jiné divadelní činnosti Besedy Dobrovský, její spolupráce s dalšími spolky a v neposlední řadě i členů spolku. Při pozdějším výzkumu jsem narazila na určité mezery a nepřesnosti v jednotlivých člancích, například soupis odehraných představení je velmi mezerovitý. Navíc bylo toto číslo vydáno v počínajícím období normalizace, takže i z tohoto důvodu jsem k němu přistupovala kriticky. Před zahájením bádání jsem také vyhledala informace o ochotnickém divadle ve Valašských Kloboukách v druhém dílu Místopisu českého amatérského divadla.²

¹ HAVLÍČEK, Bedřich (ed.). *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. Valašské Klobouky: Městské muzeum, 1969.

² ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří (eds.). *Místopis českého amatérského divadla II. Díl N-Ž*. Praha: IPOS, 2002. ISBN 80-7068-155-1.

Údaje v tomto místopise jsou však velmi stručné a pro mou práci ne příliš přínosné, jelikož se zabývají divadelní činností Besedy Dobrovský jen okrajově.

Při svém výzkumu jsem vycházela především z informací, které jsem získala studiem archiválií z fondu Beseda Dobrovský uloženého ve Státním okresním archivu Zlín. V tomto fondu se nachází jak knihy, tak spisy. Pro mou práci byly důležité především tři knihy protokolů, které vedlo divadelní družstvo Besedy Dobrovský. V těchto knihách najdeme zápisy z výborových schůzí a valných hromad divadelních ochotníků, jsou zde zapsány návrhy členů, účty i odehraná představení, od roku 1898 je pak součástí protokolů i obsazení herců v jednotlivých představeních. První kniha³ se dochovala v neúplném stavu, jsou zde patrné mezery mezi jednotlivými zápisy a pravděpodobně v ní chybí i několik stran. Zápisy v druhé⁴ a třetí⁵ knize jsou již úplné a pečlivě vedené. Pro doplnění informací o celém čtenářském spolku, nejen o jeho divadelním odboru, jsem využila zápisy v knihách protokolů Besedy Dobrovský, a to první knihu⁶ z let 1871–1880, z které jsem čerpala především údaje o vzniku spolku, a druhou knihu⁷ z let 1880–1887, v níž jsem našla zprávy o založení spolkové knihovny a také o získání nových prostor. Zápisy ve výše zmiňovaných knihách jsou většinou velice stručné, výjimku tvoří protokoly z valných hromad, kde členové hodnotí činnost za uplynulý rok. Občas se v zápisech objeví hodnocení odehraných představení, která jsou ale téměř vždy kladná. Výjimečně se objevuje stížnost například na slabou účast publika. Tato hodnocení nelze brát jako objektivní vzhledem k tomu, že je psali sami ochotníci.

Co se týče spisů nalézajících se v tomto fondu, pro mou práci byly důležité především stanovy divadelních ochotníků⁸ z roku 1877, které však nebyly nikdy schváleny, dále pak proslovy k jednotlivým výročním působení Besedy Dobrovský

³ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Zápisy z výborových schůzí divadelních ochotníků (1877–1884)*. Kart. 6, inv. č. 6.

⁴ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Zápisy z výborových schůzí divadelních ochotníků a valných hromad (1884–1905)*. Kart. 7, inv. č. 7.

⁵ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Zápisy z výborových schůzí divadelních ochotníků a valných hromad (1905–1922)*. Kart. 8, inv. č. 8.

⁶ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Zápisy z výborových schůzí a valných hromad (1871–1880)*. Kart. 1, inv. č. 1.

⁷ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Zápisy z výborových schůzí a valných hromad (1880–1887)*. Kart. 2, inv. č. 2.

⁸ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Stanovy družstva divadelních ochotníků (1877)*. Kart. 13, inv. č. 14.

(desetileté⁹, dvacetileté¹⁰, třicetileté¹¹), v kterých byl podrobně zdokumentován vznik jak celého spolku Beseda Dobrovský, tak i jeho divadelního odboru. K proslovům bylo nutno přistupovat kriticky, jelikož jsou psány velice vzletně a informace v nich mohou být upraveny pro lepší obraz spolku. Nakonec jsem také využila údajů nalézajících se ve spisu o pohostinské koncesi¹², kterou čtenářský spolek disponoval. V tomto spisu se nachází nájemní smlouva mezi Besedou Dobrovský a Občanskou záložnou a také žádost Besedy o získání hostinské licence.

Bohužel se ve fondu nedochovaly téměř žádné plakáty ani divadelní programy, což zkomplikovalo mé bádání v oblasti repertoáru a hereckého obsazení. Avšak tyto informace je možné vyčíst ze zápisů ve výše zmiňovaných knihách protokolů divadelních ochotníků, které jsou od druhé knihy velmi pečlivě vedeny. Ve fondu se nalézají pouze pár ručně psaných pozvánek k představením.

Vzhledem k tomu, že byla činnost Besedy Dobrovský úzce spjata s Občanskou záložnou, čerpala jsem informace i z nezpracovaného fondu Občanské záložny, v němž se nachází jedna kniha protokolů.¹³ V této knize jsem se zaměřila především na vzájemnou spolupráci obou spolků a na stavbu nového zájezdního hostince, ve kterém Beseda se záložnou později působily.

Při získávání informací týkajících se repertoáru divadelních ochotníků jsem vedle zápisů v knihách protokolů využívala i dobové deníky. Nejvíce zpráv týkajících se představení valašskoklobouckých ochotníků jsem našla v Moravské Orlici,¹⁴ v které jsem také narazila na dvě recenze. Tyto recenze však nejsou zcela objektivní, protože jsou plné chvály, takže je velmi pravděpodobně psal buď někdo z ochotníků, nebo nějaký jejich příznivec. Vedle zpráv o představeních byly v Moravské Orlici

⁹ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Proslov při oslavě desetiletého trvání spolku (1881)*. Kart. 14, inv. č. 21.

¹⁰ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Proslov při oslavě dvacetiletého trvání spolku (1890)*. Kart. 14, inv. č. 22.

¹¹ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Oslavy třicetiletého trvání spolku (1900)*. Kart. 14, inv. č. 23.

¹² MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Pronájem hostinské licence (1882–1946)*. Kart. 15, inv. č. 27.

¹³ MZA Brno, Státní okresní archiv, nezpracovaný fond Občanská záložna Valašské Klobouky (1896 - 1948), *Protokoly o schůzích*.

¹⁴ *Moravská Orlice 1877–1889*.

otištěny i zprávy o nově získaných místnostech. Dále jsem také čerpala ze dvou oznámení v Lidových novinách.¹⁵

Pro svůj výzkum jsem využívala především regionální literaturu, ze které jsem získala informace jak o samotném městě Valašské Klobouky, tak o prostoru a členech divadelního odboru Besedy Dobrovský. Místopis¹⁶ od Antonína Ugwitze a popis Valašských Klobouk ve Vlastivědě moravské¹⁷, jehož autorem byl František Václav Peřinka, byly výchozími texty při nastínění městského života ve Valašských Kloboukách v 19. století. Dále jsem pracovala se dvěma články Petra Odehnala uveřejněnými ve Vlastivědných kapitolách z Valašskokloboucka. Ve velmi dobře napsaném článku o stavbách Michala Urbánka ve Valašských Kloboukách¹⁸ se nachází podkapitola o zájezdním hostinci Občanské záložny, kde společně se čtenářským spolkem měla od roku 1896 své sídlo. O této budově se lze dočíst i v knize Hubert Gessner a (nejen) Valašské Klobouky¹⁹ od stejného autora. Z článku o čestných občanech²⁰ města jsem čerpala informace o některých členech ochotnického divadla. Další údaje o osobnostech je možné nalézt v již zmiňovaných Vlastivědných kapitolách z Valašskokloboucka z roku 1969, a to konkrétně o Janu Stejskalovi²¹ a Hypolitu Heřmánkovi²². Zde se však jedná o vzpomínky autorů, takže se řadí mezi prameny a je nutné k nim přistupovat kriticky.

V neposlední řadě jsem pracovala s odbornou literaturu, která se zabývá historií ochotnických spolků na našem území. Vycházela jsem ze dvou kapitol v třetím díle Dějin českého divadla, a to konkrétně Ochotnické divadlo (1848 – 1885)

¹⁵ Lidové noviny 1907.

¹⁶ UGWITZ, Antonín. Místopis a dějiny města Valašských Klobouk. In: PLUSKAL, František Saleš, UGWITZ, Antonín. *Památky Brůmova na Moravě, Místopis a dějiny města Valašských Klobouk*. Štítná nad Vláří: MAP, 2000, s. 100–135.

¹⁷ PEŘINKA, František Václav. Hradišť. kraj. Valašskoklobucký okres. In: *Vlastivěda moravská*, díl II, č. 30. Brno: Musejní spolek, 1905.

¹⁸ ODEHNAL, Petr. Michal Urbánek – otec a syn: jejich dílo ve Valašských Kloboukách. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. 2015, **16** (1), 4–31. ISBN 978-80-905408-5-9.

¹⁹ ODEHNAL, Petr. *Hubert Gessner a (nejen) Valašské Klobouky*. Valašské Klobouky: Muzejní spolek ve Valašských Kloboukách, 2017. ISBN 978-80-905408-6-6.

²⁰ ODEHNAL, Petr. Čestní občané města Valašské Klobouky. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. 2008, **9** (1), 4–17. ISBN 978-80-254-6963-7.

²¹ STEJSKAL, Václav: Život lékaře na valašském venkově na počátku tohoto století. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. Pozn. 1, s. 29–33.

²² PEŘINKOVÁ - COUFALOVÁ, Eliška: Vzpomínky na Hypolita Heřmánka. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. Pozn. 1, s. 24–27.

od Ljuby Klosové²³ a Ochotnické divadlo (1885–1918) od stejné autorky²⁴. V obou kapitolách jsem se zaměřila především na historii měšťanských ochotnických spolků, na vývoj jejich repertoáru, herectví a dekorací. Čemuž jsem věnovala pozornost i v kapitole o ochotnickém divadle od téže autorky²⁵ v knize *Cesty českého amatérského divadla*.

Při psaní své bakalářské práce jsem nejprve musela získat veškeré dostupné informace týkající se daného tématu mého výzkumu. K tomu mi především pomohly archiválie nacházející se ve fondu Beseda Dobrovský ve Státním okresním archivu Zlín. Poté jsem vybrala ty údaje, které byly nějakým způsobem důležité a významné pro mou práci. Dále jsem pokračovala v bádání v jiných pramenech a regionální literatuře, abych dané informace rozšířila, popřípadě abych doplnila chybějící, jak tomu bylo v případě repertoáru. Bohužel o ochotnickém divadle ve Valašských Kloboukách doposud nevyšla žádná publikace či článek, takže jsem mohla vycházet pouze z pramenů v archivu a některých článků, které však pouze doplňují dané téma. Pak jsem veškeré poznatky získané bádáním srovnala s informacemi o ochotnickém divadle v českých zemích, které jsou uvedeny v odborné literatuře, abych nakonec získala ucelenou představu o významu a zařazení divadelní činnosti Besedy Dobrovský do dějin ochotnického divadla v našich zemích.

Celou práci jsem strukturovala do několika kapitol a podkapitol. Nejdříve jsem stručně popsala historii města v 19. století, přičemž jsem se zaměřila na správu města, abych čtenáři přiblížila prostředí, ve kterém vznikl čtenářský spolek a posléze i ochotnické divadlo. Poté jsem jednu kapitolu věnovala vzniku a působení čtenářského spolku Beseda Dobrovský, protože divadelní ochotníci vznikli právě v rámci Besedy a po celou dobu s ní byli svázáni. Následně jsem popsala samotnou činnost divadelních ochotníků ve Valašských Kloboukách. Tento popis jsem rozdělila do několika podkapitol (Vznik, Repertoár, Prostor, Dekorace, Kostýmy,

²³ KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo (1848–1885). In: ČERNÝ, František, KLOSOVÁ, Ljuba (eds.). *Dějiny českého divadla/ III. Činohra 1848–1918*. Praha: Academia, 1977, s. 176–196.

²⁴ KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo (1885–1918). In: ČERNÝ, František, KLOSOVÁ, Ljuba (eds.). *Dějiny českého divadla/ III. Činohra 1848–1918*. Praha: Academia, 1977, s. 451–473.

²⁵ KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo v letech 1886–1918 (činohra a kabaret). In: CÍSAŘ, Jan (ed.). *Cesty českého amatérského divadla*. Praha: IPOS, 1998, s. 79–96. ISBN 80-7068-129-2.

Finance a Členové) a v závěru jsem se pokusila o zařazení spolku do kontextu ochotnického divadla na přelomu století na našem území.

1. Valašské Klobouky v první polovině 19. století

Město Valašské Klobouky se rozkládá na území jihovýchodní Moravy, konkrétně v oblasti jižního Valašska. Přívlastek „Valašské“ získaly Klobouky až v 70. letech 19. století, protože se chtěly odlišit od Klobouk u Brna, jak uvádí František Václav Peřinka ve *Vlastivědě moravské*.²⁶ Do roku 1848 náleželo město třem panstvím, a to panství Brumov, Haluzice a Návojná.²⁷

V druhé polovině 19. století spadalo město pod „c. k. hejtmanství v Uherském Brodě“²⁸ a bylo sídlem „c. k. okresního soudu, výběrčího úřadu a c. k. četnického velitelství stanovištního“²⁹. Působil zde však například i poštovní a telegrafní úřad. Z toho tedy vyplývá, že Valašské Klobouky nebyly zcela bezvýznamným městem.

Vzhledem k tomu, že zdejší rázovitá krajina nebyla příznivá k zemědělství, museli se obyvatelé živit jinak. Nejvíce se zde dařilo soukenictví, kterému se věnovalo mnoho rodin. Od roku 1837 se ve městě začaly vyrábět houně, které se dále používaly na výrobu slováckých a valašských krojů. Rozvoj huňářství měl za následek rozkvět papučářství, kterému se ve Valašských Kloboukách obzvláště dařilo. Vedle těchto řemesel ve městě působily i cechy koželužský, kožešnický, ševcovský, řeznický atd.³⁰

Co se týče správy města, ta byla již od počátku 19. století v rukou tří přistěhovaleckých německých rodin, a to i navzdory tomu, že Valašské Klobouky byly ryze českým městem. „V čele německé správy městské stáli od r. 1854 Bratmanové (otec a syn).“³¹ Oba dva se snažili české město poněmčít. V rámci těchto snah se v druhé polovině šedesátých let 19. století purkmistr František Bratman všemožně pokoušel zabránit vzniku prvního slovanského čtenářského spolku ve městě.³² Dále zde byla založena německá měšťanská škola a obecná škola byla přeměněna na utrakvistickou. Proti těmto germanizačním snahám vystupovalo

²⁶ PEŘINKA, pozn. 17, s. 49.

²⁷ UGWITZ, pozn. 16, s. 122.

²⁸ Tamtéž, s. 105.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ PEŘINKA, pozn. 17, s. 63.

³¹ Tamtéž, s. 97.

³² PORTLOVÁ, Ludmila. BESEDA „DOBROVSKÝ“ ve Valašských Kloboukách od svého vzniku do roku 1935 ve světle zápisů a protokolů. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. 1969/70, č. 1, s. 1.

několik měšťanů, nejvýrazněji se vyhraňoval český čtenářský spolek Beseda Dobrovský. Roku 1896 byl ale německý starosta vyšetřován pro nesrovnalosti ve spořitelně a k moci na radnici se dostala česká správa.³³

³³ Tamtéž.

2. Vznik čtenářského spolku Beseda Dobrovský

Vznik a následná činnost ochotnického souboru ve Valašských Kloboukách jsou úzce spjaty se čtenářským spolkem Beseda Dobrovský. Proto se v této kapitole chci krátce věnovat vzniku spolku a také nastínit jeho celkovou činnost před tím, než se zaměřím jen na činnost ochotnickou.

„Ve většině měst v českých zemích byla upevněna hegemonie českého obyvatelstva rozsáhlými hospodářskými, sociálními, a především kulturními akcemi, které se staly pro české měšťanstvo druhé poloviny 19. století typické, protože svým způsobem suplovaly jeho politickou aktivitu. Hustá síť knihoven, čítáren a vzdělávacích spolků (...), čilý hudební a divadelní ruch, to vše patřilo na přelomu století ke kulturnímu životu prosperujícího českého města.“³⁴ Valašské Klobouky rozhodně nebyly výjimkou. I když probudit národní cítění v místních obyvatelích nebylo zpočátku snadné. A to i přesto, že vliv německé správy na české město byl znatelný, jak bylo nastíněno v předchozí kapitole. Nakonec však vlastenectví porazilo netečnost, a tak vznikl první český kulturně zaměřený spolek ve Valašských Kloboukách – Beseda Dobrovský.³⁵

Ačkoliv bylo město ryze slovanské a většina jeho obyvatel nesouhlasila s německou správou, objevily se zde české vlastenecké tendence se zpožděním až v 60. letech 19. století. „Příčina toho byla neuvědomělost a nedostatek poznání pravé věci, nebyloť křísitele, který by občanstvu našemu k vědomí tomuto dopomáhal. Každý upřímný vlastimil hleděl s bolestí na tuto netečnost a znal tu nejnutnější potřebu, by dle příkladu jiných osad i u nás zarazilo středisko, z kterého by se šířila uvědomělost národní a které by bylo základem všeobecné činnosti ve prospěch vlastní, ve prospěch národa a celé říše.“³⁶ Takto okomentoval důvod zpočátku národně nepřilíživě zapáleného obyvatelstva František Ždichynec, člen Besedy Dobrovský, ve svém projevu k desátému výročí založení spolku. Prvním „křísitelem“ národního cítění se stal kaplan Tomáš Šmid, který se pokusil v roce 1865 ve městě založit první český čtenářský spolek. Dokonce vypracoval i stanovy, které poté podal

³⁴ KLOSOVÁ, pozn. 25, s. 79.

³⁵ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 1.

³⁶ MZA Brno, pozn. 9, fol. 2v.

ke schválení.³⁷ Spolek se však i přes zájem obyvatelstva založit nepodařilo kvůli zásahu starosty Bratmana a děkana Neděli, kteří zařídili odchod kaplana Šmida z místní fary.³⁸ Šmidova snaha ale nepadla na příliš úrodnou půdu, jelikož se po jeho odchodu nenašel nikdo další, kdo by pokračoval ve snahách založit první český čtenářský spolek ve městě.

Nejen kvůli patrné vlastenecké netečnosti obyvatelstva Valašských Klobouk se další snahy o založení spolku oddálily, dalším podstatným důvodem bylo také vypuknutí prusko-rakouské války v roce 1866, v jejímž průběhu nebyla příhodná doba na založení českého spolku.³⁹

Po smrti místního děkana Neděli přišel na místní faru nový farář František Žák, který byl nakloněn národnímu cítění.⁴⁰ Takže nesouhlas fary se založením českého spolku vymizel. Navíc to byli právě oba kaplani, kteří ve zdejší farnosti působili, již v roce 1869 podnítli opětovné snahy o vznik Besedy. Prvním z nich byl František Kvasnička, kterému se nelíbilo, že musel jako jednatel psát protokoly jen německy.⁴¹ Druhým kaplanem byl Ondřej Latal, který do Valašských Klobouk přišel „pln národního ohně a nadšení“⁴². Třetím vlastencem, jenž napomáhal vzniku českého spolku, byl Josef Bratman ml. Tito tři pánové na schůzi konané 26. září 1869 v městském pivovaru vyzvali přítomné obyvatele, aby společně s nimi založili první český spolek ve městě.⁴³ Jako vládní komisař, který měl dohlížet na průběh schůze, byl stanoven tehdejší starosta František Bratman st.⁴⁴ Ten samý člověk, který již dříve v roce 1865 zabránil Šmidovi založit český spolek, což značilo, že nastanou jisté komplikace i nyní. Na schůzi byla hojná účast obyvatel (73 osob se přihlásilo k členství)⁴⁵ a pánové Kvasnička, Latal a Bratman ml. zde představili i stanovy spolku, které byly převzaty od čtenářského spolku v Napajedlech,⁴⁶ tyto pak byly

³⁷ MZA Brno, pozn. 11, fol. 11.

³⁸ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 1.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ MZA Brno, pozn. 9, fol. 2v.

⁴² Tamtéž, fol. 3.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž, fol. 3v.

⁴⁶ MZA Brno, pozn. 11, fol. 11.

přijaty a 13. října t. r. odeslány ke schválení na c. k. hejtmanství v Uherském Brodě.⁴⁷ Stejně jako při prvním pokusu i nyní narazili iniciátoři na odpor německých úředníků. Konkrétně se jednalo o c. k. okresního hejtmana Macenauera, který zmiňované stanovy zaslal starostovi Bratmanovi st. zpět a ten si je ponechal.⁴⁸ Neschválené stanovy se do rukou výše zmiňovaných iniciátorů vrátily téměř až po měsíci. Společně s nimi byl doručen i přípis od c. k. hejtmanství, ve kterém stálo, že stanovy v této podobě nejsou vhodné k zaslání moravskému místodržitelství kvůli závadným místům.⁴⁹ Avšak pánové se nevzdali, vypracovali nové stanovy a požádali o pomoc tehdejšího poslance moravského zemského sněmu JUDr. Františka Aloise Šroma,⁵⁰ aby jim dopomohl ke konečnému schválení. Ten zaslal nově vypracované stanovy opět ke schválení na c. k. hejtmanství v Uherském Brodě.⁵¹ Ani tentokrát však stanovy nebyly schváleny, proto poslanec Šrom odeslal 30. prosince 1869 protest přímo na c. k. místodržitelství.⁵² Stanovy byly místodržitelstvím schváleny 2. dubna 1870. Zatímnímu výboru byly však doručeny až 1. listopadu t. r., kvůli ustavičným snahám c. k. hejtmana Macenauera zabránit vzniku českého spolku ve Valašských Kloboukách.⁵³

„Dne 6. listopadu 1870 konána ustanovující valná hromada, při níž přihlásilo se asi 50 členů. Tak spolek zahájil svoji činnost.“⁵⁴ Prvním předsedou čtenářského spolku Beseda Dobrovský se stal Jan Šuchma. Zpočátku se členové scházeli v městském pivovaru, později pak v domě u pana Rašky, č. p. 44.⁵⁵ V průběhu let se spolek několikrát přestěhoval, až získal společně s Občanskou záložnou prostory v nově postaveném domě. Detailněji se pobytu Besedy budu věnovat později v rámci kapitoly o prostorách, ve kterých hrál divadelní odbor spolku. Už od počátku byl spolek velmi činný a snažil se v obyvatelstvu podporovat národní cítění, odebíral česká periodika, pořádal besedy, přednášky, výlety, taneční

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 1.

⁴⁹ MZA Brno, pozn. 9, fol. 4.

⁵⁰ JUDr. František Alois Šrom. In: *Encyklopedie města Uherské Hradiště* [online]. [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: http://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_osobnosti&load=348.

⁵¹ MZA Brno, pozn. 11, fol. 11.

⁵² MZA Brno, pozn. 9, fol. 4.

⁵³ MZA Brno, pozn. 11, fol. 11.

⁵⁴ Tamtéž, fol. 11v.

⁵⁵ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 1.

zábavy, na kterých se zpívaly národní písně, podporoval jiné národně smýšlející spolky apod.⁵⁶ V roce 1880 byla zřízena spolková knihovna, která se v průběhu let rozrostla i zásluhou místních ochotníků.⁵⁷

2.1. Vztah Besedy Dobrovský vůči ostatním spolkům

Čtenářský spolek Beseda Dobrovský velmi úzce spolupracoval s jinými českými spolky, které působily ve Valašských Kloboukách a přilehlém okolí. Dokonce byl i iniciátorem vzniku některých z nich.

Nejvíce je působení spolku spojeno s Občanskou záložnou, která byla zřízena v roce 1871 na popud právě Besedy Dobrovský.⁵⁸ Důvodem vzniku bylo především to, „aby lidé ve svých finančních potřebách nebyli odkázáni na lichváře⁵⁹“. Spolupráce s Občanskou záložnou byla samozřejmě výhodná i pro Besedu, protože jí záložna občas finančně vypomáhala odpuštěním dluhů či finančními dary, jako například v roce 1878, kdy záložna darovala divadelnímu odboru Besedy finanční obnos.⁶⁰ Většina členů Besedy byla také členy Občanské záložny, působili jak v ředitelstvu, tak i v dozorčí radě.⁶¹ Mimo to záložna s Besedou sdílela společné prostory.

Dále Beseda Dobrovský podporovala například místní dobrovolné hasiče, a to povětšinou finančními dary, také spolupracovala s živnostenským společenstvím, se spolkem hospodářským a také se Sokolem. Jak zmiňuje MUDr. Jan Stejskal ve svém proslovu k třicátému výročí působení spolku: „Spolky ty působiti počínají tam, kde činnost Besedy končí.“⁶²

Vedle spolků českých však ve Valašských Kloboukách a okolí působily i spolky německé či proněmecké, se kterými Beseda až na výjimky příliš do styku nepřicházela. Nejvýraznějším německým spolkem byl protějšek Besedy německý čtenářský spolek Leseverein, jenž byl nazýván Kasino. Zpočátku spolu tyto dva

⁵⁶ MZA Brno, pozn. 10, fol. 1.

⁵⁷ MZA Brno, pozn. 7.

⁵⁸ MZA Brno, pozn. 11, fol. 11v.

⁵⁹ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 2.

⁶⁰ MZA Brno, pozn. 13.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² MZA Brno, pozn. 11, fol. 12v.

spolky spolupracovaly. Kupříkladu Beseda využívala společenský sál německého spolku, dokonce někteří členové Besedy byli zároveň i členy Kasina. Důkazem toho je stížnost otištěná v Moravské Orlici 13. listopadu 1881, kde pisatel apeluje na Besedu, aby při nejbližší valné hromadě toto vzájemně se vylučující členství některých osob v německém i českém čtenářském spolku vyřešila.⁶³ Konfliktem, který křehkou spolupráci těchto čtenářských spolků rozžehnal, byl spor popisovaný v zápisu z výborové schůze konané 3. listopadu 1872, kde jsou vypsány podmínky, pod kterými německý spolek propůjčí svůj sál Besedě pro konání taneční zábavy. Tyto podmínky byly členy českého spolku vyhodnoceny jako ponižující, protože dle jejich znění český spolek nesměl pronést žádné deklamace, nesměl měnit výzdobu a rovněž nesměl žádný obraz na stěnu pověsit.⁶⁴ Kasino nastolilo zmiňované podmínky především proto, že se jeho členům nelíbil úmysl Besedy vyvěsit v sále obraz od místního malíře, na kterém byly vyobrazeny české znaky.⁶⁵ Tento konflikt způsobil „hlubokou roztržku mezi Besedou a Kasinem a dlouho v Besedě visela ostrá odpověď – („Na věčné časy“)⁶⁶. Kasino vystupovalo proti Besedě i v následujících letech a znepríjemňovalo činnost i divadelnímu odboru.⁶⁷

Český čtenářský spolek Beseda Dobrovský se však distancoval i od jiných spolků, které byly proněmecky nebo z jeho pohledu málo národně zaměřené. Například ze zápisu z výborové schůze 6. července 1872 vyplývá, že se členové Besedy nechtějí zúčastnit slavnostního svěcení praporu veteránského spolku v sousedním městě Brumov, „poněvadž spolek veteránů nemá směr národní“⁶⁸.

⁶³ Z Valašských Klobouk (Nesrovnalosti). *Moravská Orlice*. 13. 11. 1881, **10** (259), 3.

⁶⁴ MZA Brno, pozn. 6.

⁶⁵ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 2.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ MZA Brno, pozn. 3.

⁶⁸ MZA Brno, pozn. 6.

3. Divadelní odbor Besedy Dobrovský

3.1. Vznik

Ze zápisů z výborových schůzí Besedy vyplývá, že snaha založit ve městě ochotnické divadlo se objevila již v roce 1874. Návrh na založení ochotnického souboru vznesl tehdejší předseda Besedy František Wolf na schůzi konané 12. března 1874. Tento návrh byl jednohlasně přijat. Místní farář Látal byl požádán, aby zjistil, jestli by se našlo dost zájemců o účinkování. Divadelní představení by se hrála na pronajatém jevišti ve Vizovicích.⁶⁹ K založení divadla však nakonec nedošlo. Bohužel se nikde neuvádí z jakého důvodu. Pravděpodobně o zřízení divadla nebyl mezi občany zájem.

Téměř o tři roky později 10. března 1877 napsal Václav Hrubý dopis adresovaný výboru Besedy, ve kterém oznamuje úmysl některých členů čtenářského spolku založit ve Valašských Kloboukách ochotnické divadlo. V dopisu uvádí, že nově vzniklý divadelní odbor by sice spadl pod Besedu, avšak veškeré záležitosti týkající se divadelních představení by řešil samostatně. S tím souvisí další usnesení ohledně financování divadla. Hrubý v dopisu uvádí, že Beseda nebude nijak zatížena náklady na divadelní představení, jelikož družstvo si veškeré výlohy na vystoupení pokryje samo. Hrubý pouze žádá od besedního výboru počáteční vklad, a to 100 zl., které však mají být Besedě vráceny nejpozději do pěti let. Celý dopis je zakončen prosbou o schválení a potvrzení divadelních ochotníků jako odboru čtenářského spolku Beseda Dobrovský.⁷⁰ Besední výbor žádostem formulovaným Václavem Hrubým ve výše zmíněném dopisu vyhověl na své výborové schůzi ještě téhož dne, tedy 10. března 1877. Bylo povoleno zřízení divadelního odboru, který bude spadat pod správu Besedy a také bylo ochotníkům přislíbeno 100 kusů akcií po 1 zlatce.⁷¹ Nyní již nic nebránilo tomu, aby ochotnické divadlo ve Valašských Kloboukách započalo svou činnost.

⁶⁹ MZA Brno, pozn. 6.

⁷⁰ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Běžná korespondence (1871 – 1939)*. Kart. 15, inv. č. 26, fol. 2.

⁷¹ MZA Brno, pozn. 6.

První zápis v knize protokolů ze schůzí divadelních ochotníků je datován až 10. října 1877 a je v něm vzletně popsán vznik ochotnického souboru ve městě. V zápisu se například uvádí, že důvodem vzniku byla potřeba „nějaký chrám Thalie zbudovati a takto nejen oslavami, nýbrž i vzornými příklady životními k rozkvětu dobrých mravů a způsobů napomáhati“⁷². Spolek byl zřízen pod jménem Družstvo divadelních ochotníků ve Valašských Kloboukách. Prozatímním předsedou odboru se stal již zmiňovaný Václav Hrubý, který také vyhotovil stanovy ochotníků. Tyto byly podepsány na veřejné schůzi, konané ve spolkových místnostech 16. října 1877.⁷³ Bohužel však stanovy nebyly oficiálně schváleny úřady, takže nově vzniklý spolek zůstal odborem Besedy Dobrovský.⁷⁴

Zde lze nalézt rozpor mezi tím, co Václav Hrubý uváděl v dopise adresovaném besednímu výboru, totiž že ochotníci zůstanou podřízeni Besedě, a tím, že zde byla určitá snaha o vznik samostatného divadelního spolku. Tendence o osamostatnění spolku můžeme pozorovat i v pozdějších letech, kdy se výbor ochotníků několikrát pokoušel o oficiální schválení stanov, například v září 1879 Václav Hrubý opět navrhuje schválení stanov.⁷⁵ Poslední návrh na vytvoření a schválení samostatných stanov můžeme nalézt v zápise z valné hromady divadelních ochotníků konané 17. května 1896. Návrhu však nebylo plně vyhověno, jelikož členové zamítli vypracování nových stanov, nicméně usnesli se na tom, že bude vypracován divadelní řád.⁷⁶ Ten byl skutečně sepsán a představen členům na valné hromadě ochotnického odboru 30. září 1899, kde byl posléze také schválen.⁷⁷

Již v úvodu řádu je sbor ochotníků definován jako odbor Besedy Dobrovský, jehož účelem je pomocí divadelních představení vzdělávat obyvatelstvo.⁷⁸ Dalo by se tedy říci, že členové se smířili s podřízením ochotníků čtenářskému spolku Beseda Dobrovský. Dle původních stanov a i pozdějšího divadelního řádu byla úkolem ochotníků, kromě mravní výchovy obyvatel, i dobročinná činnost a majetková podpora ostatních spolků, chudých a těch, kteří to potřebují. Členem se mohl stát

⁷² MZA Brno, pozn. 3.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 3.

⁷⁵ MZA Brno, pozn. 3.

⁷⁶ MZA Brno, pozn. 7.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

kdokoliv, muži od 18 let a ženy od 16 let.⁷⁹ Členové byli buď činní, tedy hráli v inscenacích, nebo přispívající a to jakýmkoli způsobem (finančně, materiálně apod.).⁸⁰ Jednací řečí byla pochopitelně čeština.⁸¹ Ačkoliv divadelní odbor spadl pod správu Besedy, byl zcela samostatný, o čemž svědčí i fakt, že měl svůj vlastní výbor a jednou za rok pořádal valnou hromadu. Je pravdou, že zpočátku se měl zástupce ochotníků podílet i na valných hromadách čtenářského spolku a předkládat zde zprávy o divadelní činnosti, ale reálně k tomu téměř nedocházelo.⁸² Výbor se skládal z ředitele, který měl na starosti uměleckou správu divadla, udržoval kázeň při zkouškách apod. Toho ale jako jediného jmenovala Beseda. Členy výboru byli také dva režiséři a dva inspicienti. Dále zde byl jednatel, který se staral o písemnosti spolku, zapisoval protokoly a vedl knihy protokolů. Účetnictví spolku vedl pokladník. A posledním neméně důležitým členem výboru byl správce domu, který přechovával kostýmy, rekvizity, pečoval o knihovnu a vedl inventář. Do výboru mohl být zvolen jakýkoliv člen odboru.⁸³ Velmi důležitým bodem je bod týkající se jmění divadelních ochotníků. Podle divadelního řádu z roku 1899 finance ochotníků náleží Besedě, avšak ta s nimi může nakládat pouze po dohodě s výborem divadelních ochotníků.⁸⁴

3.2. Repertoár

Repertoár valašskoklobouckých ochotníků byl poměrně pestrý. Jak vyplývá ze soupisu odehraných představení, který je součástí přílohy této bakalářské práce (příloha 1), převažovaly v repertoáru divadelního odboru Besedy především veselohry. Velmi oblíbené byly jednoaktovky, kterých se hrálo i více za večer.⁸⁵ Avšak byly uváděny i realistické hry a vážnější kusy. Co se týče autorů, hrála se dramata jak domácích, tak i zahraničních dramatiků.⁸⁶ Dalo by se říci, že repertoár ochotnického divadla ve Valašských Kloboukách se tedy příliš nelišil od repertoárů

⁷⁹ MZA Brno, pozn. 8, fol. 1.

⁸⁰ MZA Brno, pozn. 4.

⁸¹ MZA Brno, pozn. 8, fol. 1.

⁸² MZA Brno, pozn. 6.

⁸³ MZA Brno, pozn. 4.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ MZA Brno, pozn. 5.

⁸⁶ MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Zápisy z výborových schůzí divadelních ochotníků a valných hromad (1877–1922)*. Kart. 6-8, inv. č. 6-8.

podobných ochotnických spolků. Ačkoliv může být pro někoho překvapující fakt, že se v tomto menším valašském městě, které bylo poměrně dost vzdáleno velkým kulturním centrům té doby, hrály i hry německých, polských či ruských autorů.

Pravděpodobně prvním představením, které místní ochotníci odehráli 19. srpna 1877, tedy před svým oficiálním založením, byla veselohra ve třech jednáních *Veselý švec, aneb Proměněné ženy* od Gustava Bambase Miškovského.⁸⁷ Po ustálení organizace divadla dávali ochotníci přibližně čtyři až pět představení za rok. Pravidelně se 1. listopadu hrála hra *Mlynář a jeho dítě* od Ernsta Raupacha, jednalo se o sentimentální romantickou hru, kterou na Dušičky pravidelně uváděly i velké scény, například Národní divadlo v Praze.⁸⁸ V pozdějších letech však došlo k porušení této tradice, když v roce 1903 se na Den všech svatých dávalo představení hry od Aloise Jiráska *Otec*.⁸⁹ K těmto změnám v repertoáru se ještě v průběhu kapitoly vrátím. Jak vyplývá z knih divadelních protokolů, některé roky se hrálo buď málo, anebo vůbec. Především tomu tak bylo za válečných let (1914–1918), kdy se v roce 1916 nedávalo žádné představení a v následujícím roce 1917 uvedli místní ochotníci pouze jednu hru.

Jak jsem již psala výše, velmi oblíbené byly u ochotníků jednoaktovky, které jim vyhovovaly pro svou personální i interpretační nenáročnost.⁹⁰ Divadelní odbor Besedy Dobrovský hrál jednoaktovky průběžně od založení až do roku 1918 a pravděpodobně i po něm. Typické bylo, že se divadelní produkce skládala i z více jednoaktovek. Například 16. září 1877 uvedli tři jednoaktovky, a to *Sklenice čaje* Luise Thibousta, *Blázinec v prvním poschodí* Františka Ferdinanda Šamberka a *Vražda na uhelném trhu* Alexandra Bergena⁹¹. Dále hráli i jednoaktovky od Jana Nerudy, jako například v roce 1879 *Ženicha z hladu*⁹² nebo o deset let později v roce 1889 *Prodanou lásku*⁹³. Ovšem v roce 1903 si pro své představení divadelní odbor vybral ruskou jednoaktovku od neznámého autora *Tchýně do domu, spokojenost*

⁸⁷ Ochotníci Val. Klobučtí. *Moravská Orlice*. 18. 10. 1877, **15** (206), s. 3.

⁸⁸ OBST, Milan. Profesionální divadlo na sklonku Rakousko-uherské monarchie (1896–1918). In: ČERNÝ, KLOSOVÁ, pozn. 23, s. 299.

⁸⁹ MZA Brno, pozn. 4.

⁹⁰ KLOSOVÁ, pozn. 23, s. 181.

⁹¹ MZA Brno, pozn. 3.

⁹² Tamtéž.

⁹³ MZA Brno, pozn. 4.

z domu.⁹⁴ Což bylo v té době mezi ochotníky poměrně neobvyklé. Větší výskyt produkcí složených z více jednoaktovek v repertoáru valašskoklobouckých ochotníků zaznamenáváme ve válečných letech 1915, kdy uvedli 28. února *Mlsáníčko* a *Lapený Samsónek* Františka Xavera Svobody a 8. prosince *Detektiv* a *V ohni* Ladislava Nováka, a 1918, v kterém 10. února dávali tři jednoaktovky *Sběratelku starožitností* Boženy Vikové-Kunětické, *Žárlivce* Ladislava Nováka a *Uhlíře* Philippe Gille.⁹⁵ Tyto dramatické anekdoty byly ve válečném období uváděny nejspíše proto, aby alespoň na okamžik odvedly diváky od smutné reality.

Již od počátku se v repertoáru divadelního odboru Besedy Dobrovský objevovala vedle méně známých autorů i jména významných českých dramatiků, kteří byli ceněni i na velkých scénách. Například v roce 1887 dvakrát hráli představení *Spanilá Savojanka aneb Mateřské požehnání*⁹⁶ v úpravě Josefa Kajetána Tyla, dále od stejného autora v roce 1886 uvedli *České Amazonky aneb Ženská vojna*⁹⁷, 23. dubna 1889 představení *Strakonický dudák*⁹⁸ a 17. ledna 1897 hru *Paličova dcera*⁹⁹. Dalším významným autorem, který se již v té době řadil ke klasikům, byl Václav Kliment Klicpera, jehož hra *Rohovín Čtverrohý* se ve Valašských Kloboukách dávala v roce 1880.¹⁰⁰ Dále uvedli v roce 1878 hru Jana Nepomuka Štěpánka *Čech a Němec*.¹⁰¹ Nelze nezmínit ani Františka Věnceslava Jeřábka, jehož *Veselohra* byla ve Valašských Kloboukách hrána hned dvakrát, a to v letech 1889 a 1896. V prvních dvaceti letech své činnosti však do svého repertoáru valašskokloboučtí ochotníci zařadili i několik her od německých autorů. Nejvýznamnějším německým autorem, jehož drama ochotníci uvedli, byl Friedrich Schiller, který již v té době patřil mezi klasiky německé dramatiky. Již 24. března 1878, čili rok po svém založení, dávali místní ochotníci představení Schillerovy hry *Loupežníci*.¹⁰² Její uvedení na místní scéně svědčí o uvědomělosti ochotníků a také o jejich postoji k německé dramatice, kterou neodmítali. Dále několikrát uvedli již

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ MZA Brno, pozn. 5.

⁹⁶ MZA Brno, pozn. 3.

⁹⁷ MZA Brno, pozn. 4.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ MZA Brno, pozn. 3.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

zmiňovanou hru *Mlynář a jeho dítě* od Ernsta Raupacha, ale také v roce 1878 jeho další hru *Pašerové*.¹⁰³ Za zmínku stojí, že 12. prosince 1880 se ve Valašských Kloboukách dávalo představení od dalšího významného tentokrát rakouského autora Johanna Nepomuka Nestroye *Zlý duch Lumpacivagabundus*.¹⁰⁴ Krom výše zmiňovaných zvučných jmen české a německé dramatiky místní ochotníci hráli i představení her v současnosti méně známých autorů. Příkladem může být inscenace hry *Tatínkovy juchty* od Koldy Malínského, která se hrála v lednu 1879,¹⁰⁵ dále můžeme jmenovat veselohru *Staročech* od Františka Karla Drahoňovského uvedenou 11. dubna 1886.¹⁰⁶ Mimo to mohli místní diváci zhlédnout i hru Eduarda Součka *Před sjezdem*.¹⁰⁷

Ke konci 19. století dochází k patrné změně v dramaturgii valašskoklobouckých ochotníků. Tato proměna je pravděpodobně spojena s nástupem dvou režisérů, kteří se na divadelních produkcích divadelního odboru Besedy Dobrovský výrazně podíleli, řeč je o Miloši Volfovi a Janu Stejskalovi. Oba pánové do repertoáru zařadili hry Ladislava Stroupežnického, konkrétně *Paní Mincmistrová*, *Zvíkovský rarášek*, *Zkažená krev*, *Sirotčí peníze*, *V panském čeledníku*, *Václav Hrobčický z Hrobčic*. *Pan měsíček obchodník*.¹⁰⁸ Byli to nejspíš právě oni, kdo porušil tradici uvádění Raupachova *Mlynáře a jeho dítěte* vždy 1. listopadu, když v roce 1899 na Den všech svatých uvedli hru *Furianti* Elišky Peškové, následující rok se pak dával *Kříž u potoka* od stejné autorky.¹⁰⁹ Významným bylo představení hry *Otec* Aloise Jiráska odehrané 1. listopadu 1903.¹¹⁰ V tomto díle vydaném v roce 1894 autor analyzoval soudobý vesnický život.¹¹¹ *Otec* však nebylo jediné realistické drama z vesnického prostředí, které bylo v tomto období ve Valašských Kloboukách odehráno. Již v roce 1900 byla na místní scéně uvedena hra *Maryša*¹¹² bratří Mrštíků, která popisuje prostředí moravské vesnice. Od zmiňovaného Aloise Jiráska dávali

¹⁰³ MZA Brno, pozn. 3.

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ MZA Brno, pozn. 4.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ České realistické drama. In: ČERNÝ, KLOSOVÁ, pozn. 23, s. 222.

¹¹² MZA Brno, pozn. 4.

ochotníci také hru s tematikou českého vesnického života *Vojnarka*, kterou místní diváci mohli zhlédnout 12. října 1901.¹¹³ Nelze nezmínit také hru Gabriely Preissové *Gazdina roba*, která byla prvním dramatem přinášejícím vhled do soudobého života na vesnici.¹¹⁴ Představení této hry bylo uvedeno ve Valašských Kloboukách 1. listopadu 1912. V červenci roku 1918 místní ochotníci odehráli také dvě představení hry z prostředí valašské vesnice *Pasekáři* od naturalisty Františka Sokola Tůmy.¹¹⁵ Fotografie herců vystupujících v tomto představení je součástí přílohy (příloha 2). Dále se v tomto období v repertoáru divadelního odboru objevily hry Václava Štecha, který přerostl svou regionální působností.¹¹⁶ Například Miloš Volf „režíroval“ Štechovu hru *Třetí zvonění* 17. října 1900. Krom výše zmiňovaných byl v tomto období velice hojně zastoupen svými dramaty populární autor František Ferdinand Šamberk. Například v prosinci 1900 se dávala jeho *Rodinná vojna*, nebo 1. listopadu 1904 se místo tradičního *Mlynáře a jeho dítěte* hrál Šamberkův *Josef Kajetán Tyl*.¹¹⁷ Další autorkou, jejíž dílo se objevilo na jevišti valašskoklobouckých ochotníků, je Božena Viková-Kunětická. Její hru *Přítěž* uvedl divadelní odbor 18. února 1917, přičemž šlo o jediné představení v tomto roce.

Kromě již zmiňovaných českých autorů se v repertoáru ochotnického divadla ve Valašských Kloboukách objevují i němečtí dramatici píšící především veselohry a frašky jako například Oskar Blumenthal a Gustav Kadelburg, kteří jsou autory hry *Praha je Praha* odehrané místními ochotníky 22. srpna 1897.¹¹⁸ Dále *Únos Sabine* od Franze a Paula Schönthanových mohli místní diváci zhlédnout například v červnu 1899.¹¹⁹ Za zmínku také stojí německá autorka Charlotte Birch-Pfeifferová, jejíž hra *Sedlák Zlatohorský* byla uvedena v roce 1901.¹²⁰ Do repertoáru valašskoklobouckých ochotníků byla zařazena i hra Oskara Blumenthala *U bílého koníčka*, která byla dávána 8. září 1918.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ České realistické divadlo, pozn. 111.

¹¹⁵ MZA Brno, pozn. 5.

¹¹⁶ KLOSOVÁ, pozn. 24, s. 460.

¹¹⁷ MZA Brno, pozn. 4.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

Pravděpodobně se vlivem zmiňovaných režisérů do repertoáru valašskoklobouckých ochotníků dostaly i ruská dramata. Již v roce 1898 byla uvedena hra *Zajíc* od J. J. Mjasnického, kterou přeložil Jan Nepomuk Štěpánek, dále v roce 1908 mohli místní diváci zhlédnout jednoaktovku *Mlčení* od ruského autora Viktora Viktoroviče Bilibina.¹²¹ Ve stejném roce bylo dáváno představení dramatu *Pustina* od srbského autora Branislava Nušiće.¹²² V průběhu let bylo také uvedeno několik her od polského dramatika Michała Bałuckého, v roce 1896 *Klub mládenců*, pak v roce 1903 *Pro Josefku*¹²³ a v roce 1908 *Těžké ryby*.¹²⁴ V roce 1913 byla uvedena i hra anglických autorů Edwarda a Harryho Paultonových *Nioba* v úpravě Karla Duška.¹²⁵

Repertoár divadelního odboru Besedy Dobrovský se tedy rozhodně nezaměřoval jen na hry nízkého žánru. Je také patrné, že obecnost i samotní členové souboru byli často vzdělaní a uvědomělí lidé se zájmem o kulturu, navíc by se dalo říci, že to byli lidé s demokratickým smýšlením, o čemž svědčí fakt, že byly uváděny poměrně často i hry německých a rakouských autorů, ačkoliv se jednalo o český spolek. Občasné reprízy představení také svědčí nejen o kvantitativním nárůstu obecnosti, ale i o vzrůstajícím zájmu o divadelní kulturu ve Valašských Kloboukách.

K tomu, aby mohli ochotníci uvést nějaké drama na jevišti, potřeboval divadelní odbor patřičné povolení. Toto povolení ochotníkům z Valašských Klobouk udělovalo c. k. hejtmanství v Uherském Brodě. Proto je téměř ve všech zápisech výdajů za představení uvedena také útrata za odeslání žádosti, jejíž přílohou byl i jeden exemplář dané hry.¹²⁶

Většinou se představení hrála ve prospěch ostatních spolků, organizací, chudých lidí nebo okolních vesnic postižených nějakou živelnou katastrofou. Například v listopadu 1877 ochotníci odehráli dvě představení a výdělek z obou

¹²¹ MZA Brno, pozn. 5.

¹²² Tamtéž.

¹²³ MZA Brno, pozn. 4.

¹²⁴ MZA Brno, pozn. 5.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ MZA Brno, pozn. 86.

věnovali pohořelým obyvatelům obce Štítná.¹²⁷ Často hrávali ve prospěch školského spolku Palacký nebo ve prospěch chudých dětí.¹²⁸ Finančně také podporovali místní sbor dobrovolných hasičů, který jim za to několikrát vyslovil dík.¹²⁹ V roce 1881 přispěli však i Národnímu divadlu v Praze, a to obnosem 22 zl.¹³⁰ Neopomenuli ani darovat výdělek z představení odehraného v listopadu 1902 Národnímu divadlu v Brně.¹³¹ Na začátku první světové války, v roce 1915, finančně pomohli místním raněným vojákům a vdovám a sirotkům po padlých vojácích, celkem mezi ně rozdali 270 K.¹³²

Pokud chceme mít alespoň malou představu o tom, jak byla představení hodnocena, můžeme nahlédnout například do Moravské Orlice, v níž jsem našla dvě recenze odehraných představení. První byla vydána 18. října 1877 a vztahuje se k představení *Spanilá Savojanka* Josefa Kajetána Tyla.¹³³ Druhá kritika z 11. ledna 1885 se týká padesátého výročí písně *Kde domov můj*, která byla poprvé hrána při premiéře divadelní hry Josefa Kajetána Tyla *Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka* v roce 1834. Při této oslavě ochotníci ztvárnili živý obraz tří bohyň (Thalie, Štěstěna a bohyně hudby). Po proslovu následovala pěvecká vystoupení divadelního odboru.¹³⁴ Obě kritiky jsou plné uznání a pochval, ať už na adresu celého spolku nebo jednotlivců a jejich hereckých výkonů. Je samozřejmě jasné, že vše nebylo tak perfektní a ideální, jak se píše ve zmiňovaných hodnoceních. Také je vysoce pravděpodobné, že autorem byl buď nějaký příznivec místních ochotníků, nebo přímo člen spolku. Ze současného hlediska má tedy pro badatele taková recenze téměř nulový význam, avšak v tehdejší době to jistě byla skvělá reklama a propagace ochotnického divadla z Valašských Klobouk.

¹²⁷ MZA Brno, pozn. 3.

¹²⁸ MZA Brno, pozn. 86.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ MZA Brno, pozn. 3.

¹³¹ MZA Brno, pozn. 4.

¹³² MZA Brno, pozn. 5.

¹³³ U. Z Val. Klobouk (Ochotnické divadlo). *Moravská Orlice*. 1877, **15** (238), 3.

¹³⁴ Z Valašských Klobouk. *Moravská Orlice*. 1885, **23** (8), 4.

3.3. Prostor

Čtenářský spolek Beseda Dobrovský byl úzce spjat s místní Občanskou záložnou. Ať už to bylo tím, že většina členů Besedy působila i v záložně, nebo peněžní výpomocí, kterou občas záložna poskytovala čtenářskému spolku. Není tedy překvapením, že tato vzájemná kooperace se projevila i ve vývoji prostorů, ve kterých obě instituce působily. Tato skutečnost se samozřejmě dotýkala i ochotnického divadla jakožto odboru Besedy Dobrovský.

Při první snaze o založení spolku ochotníků ve Valašských Kloboukách v roce 1874 je zmiňována možnost vypůjčení jeviště ve Vizovicích.¹³⁵ Vzhledem k tomu, že se v žádném z pozdějších zápisů, a to ani po skutečném založení ochotnického divadla ve městě, již vizovické jeviště neuvádí, k využití této možnosti patrně nikdy nedošlo.

Po svém založení se členové Besedy stejně jako Občanské záložny scházeli buď v hostinci u pana Šuchmy, nebo v městském pivovaře. Později se pak přestěhovali do domu pana Rašky. Mimo to využívala Beseda i sálu v hotelu U Slunce, který patřil německému spolku Kasino,¹³⁶ o tom a i o následných sporech spojených s pronájmem sálu jsem se již zmiňovala v předchozích kapitolách.

V roce 1875 získala Beseda společně se záložnou stálé místnosti, a to v č. p. 41. Pan Tomsa nabídl Besedě i záložně, že jim v přízemí pronajme prostory bývalé lékárny, konkrétně „dvě světnice, jednu světnici do dvora, kuchyň, komoru a půl sklepa, oddělení na půdě, ve dvoře stávající zahrádku a místnost pro dřevo a ledovnu¹³⁷“. Obě instituce nabídku přijaly a byla uzavřena smlouva na tři léta s ročním nájemným 120 zl.¹³⁸

Ze zprávy v Moravské Orlici vydané 16. října 1881 vyplývá, že Občanská záložna v tomto roce přenechala prostory ve svém novém domě č. p. 40 čtenářskému spolku.¹³⁹ Přičemž záložna tento dům získala díky tržové smlouvě z 20. března t. r.¹⁴⁰

¹³⁵ MZA Brno, pozn. 6.

¹³⁶ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 2.

¹³⁷ MZA Brno, pozn. 6.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Z Val. Klobouk (Otevření spolkového domu). *Moravská Orlice*. 16. 10. 1881, 10 (206), 3.

¹⁴⁰ ODEHNAL, pozn. 19, s. 142.

Přenechání místností potvrzují zápisy jak Občanské záložny¹⁴¹, tak i Besedy Dobrovský¹⁴². Dle zápisu čtenářského spolku přenechala záložna Besedě sál a přilehlé světnice v domě č. p. 40 za roční nájemné 50 zl.¹⁴³ Ovšem v protokolu Občanské záložny z 20. ledna 1887 je uvedeno, že „poplatek pro minulý rok se stanoví na 25 zlatých a pro rok budoucí se od poplatku docela upustí¹⁴⁴“.

Co se týče činnosti ochotníků, jejich oblíbeným prostředím pro divadelní produkce byla spolková zahrada, na které se vždy jeviště sestavilo a po představení se opět rozebralo.¹⁴⁵ Při příležitosti získání místností, které Občanská záložna v roce 1881 darovala Besedě, bylo zhotoveno nové jeviště právě v nově získaném prostoru. Toto jeviště také nebylo stálé a v případě potřeby se dalo rozebrat.¹⁴⁶ Bohužel však nejsou žádné bližší informace o tom, jak prostor vypadal či jakou měl kapacitu apod.

Zásadním rokem pro Občanskou záložnu i Besedu Dobrovský a její divadelní odbor byl rok 1895, kdy došlo k zahájení stavby nového zájezdního hostince. Počátkem devadesátých let 19. století byl na valné hromadě Občanské záložny přijat návrh na výstavbu nového zájezdního hostince. Byly odkoupeny domy č. p. 41 a 33 a také bylo vydáno povolení na úvěr na stavbu nového domu. Občanská záložna zveřejnila inzerát na stavbu nového zájezdního hostince v novinách a z několika přihlášených plánů vybrala plán Michala Urbánka, stavitele ze Vsetína.¹⁴⁷ 22. května 1895 obdržela záložna stavební povolení. V lednu následujícího roku Občanská záložna oznámila, že stavba byla dokončena.¹⁴⁸ Jak jsem uvedla výše, tato stavba neměla význam jen pro Občanskou záložnu, ale i pro Besedu Dobrovský a potažmo pro její divadelní odbor. Jelikož, jak se uvádí v plánu, v budově se nacházel mimo jiné i sál s vyvýšeným pódiem pro hudebníky nebo divadelní jeviště, za sálem se pak nacházely šatny.¹⁴⁹ Kvůli potřebám ochotnického divadla byla také v roce 1896 uskutečněna přístavba k sálu. Tato byla provedena z důvodu možnosti uskladnění malovaného jeviště, které by uložením v kůlně trpělo. Autorem návrhu přístavby byl

¹⁴¹ MZA Brno, pozn. 13.

¹⁴² MZA Brno, pozn. 7.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ MZA Brno, pozn. 13.

¹⁴⁵ MZA Brno, pozn. 3.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ MZA Brno, pozn. 13.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

asistent stavitele pan Hlaváč.¹⁵⁰ Nyní tedy měli divadelní ochotníci kvalitní zázemí s šatnami a dokonce prostory pro uschování jeviště a rekvizit. Sál byl ochotníky využíván po celou dobu jejich fungování ve Valašských Kloboukách až do zrušení Besedy Dobrovský v 50. letech 20. století. Divadelní prostor však nevyužívali pouze místní ochotníci, ale hostovaly zde i divadelní společnosti jako například Choděrova divadelní společnost, která do Valašských Klobouk zavítala v roce 1905.¹⁵¹ Budova i zmiňovaný sál s jevištěm se dochovaly do současné doby. Sál je poměrně malý, vešlo se sem přibližně 150 míst pro diváky. V průběhu let prošel sál i s jevištěm různými úpravami, takže nelze s určitostí říci, jak vypadal v době působení Besedy Dobrovský. Dochovaly se pouze původní lustry a strop. V dřívějších letech sloužil sál různým kulturním akcím, pořádaly se zde plesy, koncerty atd. Ty se poté přesunuli do místního kulturního domu Klobučan. V současné době se o sál stejně jako o budovu stará Tělovýchovná jednota Sokol. Fotografie jak budovy zájezdního hostince, tak samotného sálu jsou k nahlédnutí v příloze (příloha 3, 4, 6). K zájezdnímu hostinci byla v roce 1910 na přání Občanské záložny přistavěna vedlejší budova, jejímiž autory byli místní významní architekti Hubert a František Gessnerovi.¹⁵² Tato budova však nijak s činností ochotnického divadla nesouvisí, a proto se jí nebudu dále zabývat.

Než přejdu k další podkapitole, ráda bych se zmínila o faktu, že Občanská záložna a posléze i Beseda Dobrovský byly vlastníky pohostinské koncese. Kdy přesně Občanská záložna získala tuto koncesi, není v protokolech uvedeno. Naopak však ze zápisu z listopadu 1896 je možno vyčíst, že se záložna rozhodla přenechat koncesi Besedě Dobrovský, důvodem byly patrně nové stanovy.¹⁵³ S tímto souvisí i dopis určený c. k. okresnímu hejtmanství ze 4. května 1897, ve kterém se Občanská záložna vzdala své pohostinské koncese, která byla udělena pro dům č. p. 40. Součástí dopisu je také žádost o udělení zmiňované koncese panu Antonínu Matyášovi, koželuhu z Valašských Klobouk, který byl zástupcem Besedy Dobrovský v tomto jednání. Dále se také žádá o zachování hostince pana Jana Haselmann, který jej

¹⁵⁰ MZA Brno, pozn. 13.

¹⁵¹ PORTLOVÁ, pozn. 32, s. 8.

¹⁵² ODEHNAL, pozn. 19, s. 151.

¹⁵³ MZA Brno, pozn. 13.

v domě č. p. 40 vedl již několik let.¹⁵⁴ Beseda koncesi pravděpodobně získala. Důkazem toho může být nájemní smlouva z roku 1905 mezi Besedou Dobrovský a Občanskou záložnou, v níž se uvádí, že si Beseda pronajímá prostory v domě č. 40. Beseda se zavazuje platit 2000 K ročně za pronájem nálevny, místnosti s kulečnickem, kuchyně, sálu, dalších místností a půdy nad sálem.¹⁵⁵

3.4. Dekorace

Dekorace divadelních ochotníků z Valašských Klobouk se nijak zvlášť nelišily od dekorací využívaných podobnými ochotnickými spolky v českých zemích. Při divadelních produkcích se tedy drželi především realistického zobrazování.

Přesto, že prameny vypovídající o dekoracích valašskoklobouckých ochotníků nejsou nijak rozsáhlé, lze i z těchto několika málo zápisů poznat, že se jednalo převážně o dekorace realistické. Snad jen u dekorací krajin by se dalo hovořit o romantickém typu kulis.

Z protokolu zapsaného 7. listopadu 1897 vyplývá, že pro odehrané představení *Mlynář a jeho dítě* Ernsta Raupacha bylo nutno opatřit kulisy hřbitova, které maloval malíř Obadal. Součástí hřbitovní dekorace byla i průsvitná opona, za kterou procházeli duchové.¹⁵⁶ Vzhledem k tomu, že tato hra spadá do romantismu, je možno tedy i kulisy vytvořené pro její představení zařadit do tohoto období.

Naopak dekorace vesnické hospody pořízená v roce 1901, kterou zhotovil stolař Fusek,¹⁵⁷ patří již do klasického realistického divadla.

K představení *Kříž u potoka* odehrané 1. listopadu 1900 byly pořízeny kulisy skály a křovin, které maloval již zmiňovaný pan Obadal. Byl také zhotoven kříž, který ochotníkům daroval pan Genserek.¹⁵⁸

¹⁵⁴ MZA Brno, pozn. 12, fol. 3.

¹⁵⁵ Tamtéž. Fol. 9.

¹⁵⁶ MZA Brno, pozn. 4.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

V listopadu roku 1901 byla pořízena nová kulisa studny s okovy, kterou maloval opět pan Obadal a dřevěné úpravy prováděl pan Fusek.¹⁵⁹

Ze zápisu z valné hromady konané 13. listopadu 1904 vyplývá, že v uplynulém roce „do garderoby nově přibyla kulisa spáleniště a dekorace skal¹⁶⁰“.

Dále pak v roce 1906 si divadelní odbor Besedy Dobrovský objednal zhotovení několika dalších dekorací. Jednalo se o „pozadí parku, čtyři kusy kulis s okny a dveřmi pro salon, jeden kus sloupového oblouku od malíře Sklenáře v Přerově¹⁶¹“.

K dekoracím bezesporu patří i opona. Divadelní odbor Besedy Dobrovský roce 1885 požádal malíře Fojta, aby ochotníkům oponu nově namaloval.¹⁶² Bohužel podoba opony není známa, jelikož se o ní dozvídáme pouze ze schváleného návrhu a z pozdějšího vyúčtování. O rok později, jak se uvádí v zápisu z 6. prosince 1886, pak pan Gesner provedl opravy opony.¹⁶³

Ačkoliv jsou zápisy o pořizování nových dekorací velmi skromné, dá se z nich vyčíst, že si ochotníci nechávali zhotovovat dekorace nejen u místních řemeslníků a malířů, ale například i u vzdálenějších umělců (malíř Sklenář z Přerova). Často je v protokolech zmiňován malíř Obadal jako autor mnohých dekorací, nicméně v zápisu z roku 1885 je malíř Fojt nazýván „dvorním malířem“.¹⁶⁴ Takže je velmi pravděpodobné, že s místními ochotníky spolupracoval i dříve na vytváření kulis k různým představením. Tuto jeho funkci později nejspíše převzal výše zmiňovaný malíř Obadal. Avšak i sami členové divadelního odboru přiložili ruku k dílu při utváření kulis. Například zmiňovanou průsvitnou oponu pro dekoraci hřbitova upravovaly slečny Ludmila Ždichyncová a Marie Haselmannová, které obě byly také ochotnickými herečkami.¹⁶⁵ Divadelní odbor si však některé dekorace i půjčoval, jak

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ MZA Brno, pozn. 5.

¹⁶² MZA Brno, pozn. 4.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

vyplývá ze zápisu z roku 1898, ve kterém je zaznamenána výpůjčka dekorací od Gustava Matuschky ze Svaté Sidonie.¹⁶⁶

Ráda bych ještě zmínila, že v roce 1900 byly pořízeny elektrické zvonky pro jeviště.¹⁶⁷ Z toho je patrné, že sál byl elektrifikován, což v té době nebylo u ochotnických divadel samozřejmostí. Jak uvádí Ljuba Klosová ve své kapitole o ochotnickém divadle v letech 1886–1918, pokud sál ochotnického divadla nebyl elektrifikován, využívaly se ke svícení plynové nebo petrolejové lampy, v některých případech tomu tak bylo až do první světové války.¹⁶⁸ V případě sálu divadelního odboru Besedy Dobrovský však není překvapující, že zde byla zavedena elektřina, vzhledem k tomu, že se nacházel v teprve pět let staré budově.

3.5. Kostýmy

Kostýmy divadelního odboru Besedy Dobrovský nijak nevybočovaly, stejně jako dekorace, z tehdejších zvyklostí ochotnických divadel podobného typu. Ve svých představeních se snažili používat kostýmy, které co nejvěrněji napodobovaly realitu. „Ve hrách z vesnického prostředí se objevovaly na scéně originály lidových krojů.“¹⁶⁹ Mimo to byly používány kostýmy z běžného života, které odpovídaly povolání a původu postav. Stejně jako u dekorací nejsou záznamy o kostýmech nijak bohaté. Dozvídáme se o nich především z účtů a zápisů uvedených v knihách divadelních protokolů. V nich však není přesně specifikována podoba ani využití kostýmů v představeních.

Ochotníci ve Valašských Kloboukách získávali kostýmy různými způsoby. Běžné bylo, že některý z členů či příznivců místního ochotnického divadla věnoval nějaký kus oděvu pro divadelní účely. Jako například v roce 1898 místní farář Antonín Pospíšil daroval divadlu kněžský biret.¹⁷⁰ Dále také v roce 1907 daroval divadelní garderobě MUDr. Jan Stejskal, jeden z nejvíce činných členů ochotnického divadla, vojenské kalhoty, další člen věnoval divadelnímu odboru vojenskou blůzu

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ KLOSOVÁ, pozn. 25, s. 93.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 92.

¹⁷⁰ MZA Brno, pozn. 4.

a čepici, a nakonec Jan Hlavica, také velmi aktivní ochotník, přenechal ochotníkům důstojnickou šavli, důstojnickou čepici, portepé a cylindr.¹⁷¹

Ačkoliv darované oděvy byly četné a rozhodně ne neužitečné, nestačily potřebám místních ochotníků. Proto si divadelní odbor objednával kostýmy odjinud, popřípadě si je nechával šít na míru. Velmi oblíbená byla firma J. Böhm z Prahy, z níž si valašskokloboučtí ochotníci pravidelně kostýmy objednávali, například pro představení *Zvíkovský rarášek* od L. Stroupežnického odehranou 9. října 1898.¹⁷² Další poměrně často využívaným dodavatelem kostýmů byla opět pražská firma, tentokrát však s názvem Frida. Od níž si například v roce 1900 ochotníci objednali kostýmy pro představení *Maryša* bratří Mrštíků.¹⁷³ Avšak ne vždy byli ochotníci s objednanými kostýmy spokojeni, jak dokazuje zápis ze 7. černa 1901, ve kterém se objevuje stížnost na kostýmy od firmy J. Böhm, jež byly chatrné a drahé.¹⁷⁴ Možná právě proto se rozhodli pro další představení si kostýmy objednat u jiné firmy. Tentokrát zvolili kostýmy od firmy M. Štanderové z Prostějova. Nicméně ani tyto kostýmy očekávání ochotníků neuspokojily, i když byly levnější.¹⁷⁵

Jak jsem uvedla výše, divadelní odbor si kostýmy nechával i šít. Kupříkladu v roce 1885 si ochotníci objednali ušití kompletní uniformy polního nadmyslivce a mužských šatů pro dámu.¹⁷⁶

Mimo zmiňované možnosti si divadelní odbor kostýmy samozřejmě i půjčoval. Jako například v roce 1912, kdy si zapůjčil kroje pro inscenaci *Gazdina roba* od G. Preissové.¹⁷⁷

Za kostýmy byl zodpovědný garderobiér, který je v zápise poprvé zmíněn 27. listopadu 1883, kdy byl do této funkce zvolen Děpold Bardonek.¹⁷⁸ V následujících zápisech se však tato funkce poněkud vytrácí. Navíc není ani nijak více rozvedeno, jaké měl garderobiér povinnosti nebo jakým způsobem se staral

¹⁷¹ MZA Brno, pozn. 5.

¹⁷² MZA Brno, pozn. 4.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ MZA Brno, pozn. 5.

¹⁷⁸ MZA Brno, pozn. 3.

o kostýmy. Pravděpodobně přešla starost o kostýmy na správce domu, který se mimo jiné staral i o dekorace.

Součástí kostýmu je samozřejmě i líčení. To si pravděpodobně zpočátku ochotníci zajišťovali svépomocí. V pozdějších letech se však v účtech ochotnického divadla objevují platby i za líčení.¹⁷⁹

3.6. Finance

V předposlední podkapitole bych se ráda zaměřila na finanční situaci divadelního odboru Besedy Dobrovský v období do roku 1918. Samozřejmě se nebudu věnovat každé položce uvedené v účtech, ale zaměřím se především na dluh, který ochotníci měli v Občanské záložně, a z něho vyplývající změny ve vlastnictví jeviště.

Jak jsem již psala v první podkapitole, jmění divadelního odboru náleželo Besedě Dobrovský, která s ním ale mohla nakládat pouze se souhlasem divadelních ochotníků.¹⁸⁰ Dle již také zmiňovaného dopisu Václava Hrubého besednímu výboru si divadelní ochotníci na fungování souboru vydělávali sami a čtenářský spolek si tedy nemusel dělat starosti s financováním představení.¹⁸¹ Je však více než pravděpodobné, že si obě organizace navzájem finančně vypomáhaly.

Po svém vzniku v roce 1877 zdědil nově vzniklý divadelní odbor Besedy Dobrovský jmění z divadelních představení odehraných ještě před založením odboru. Ze zápisu vyplývá, že po odečtení výdajů ochotníkům nakonec zbyl dluh 53 zl.¹⁸² I v následujících letech se objevují zápisy o dlužných částkách, avšak nedá se říci, že divadelní odbor byl neustále v dlužích. Není také neobvyklé, že uhrazení dluhů se ujali movití členové či příznivci ochotnického divadla. Například v roce 1883 zaplatil místní notář 35 zl. na vyrovnání schodku.¹⁸³

¹⁷⁹ MZA Brno, pozn. 5.

¹⁸⁰ MZA Brno, pozn. 4.

¹⁸¹ MZA Brno, pozn. 12, fol. 2v.

¹⁸² MZA Brno, pozn. 3.

¹⁸³ Tamtéž.

Zásadním se však stal dluh Občanské záložně, který v roce 1898 činil 545 zl.¹⁸⁴ Ten se nepodařilo splatit ani v průběhu následujících šesti let. Proto tehdejší předseda divadelního odboru František Šerý navrhl, aby za dlužnou částku (tehdy již 600 K) bylo jeviště převedeno do vlastnictví Občanské záložny. K tomuto návrhu uvedl také několik podmínek. Kromě hlavní podmínky smazání dluhu si vymínil možnost volně využívat jeviště divadelním odborem. Rozhodování ohledně propůjčování jeviště jiným divadelním spolkům ponechal záložně, stejně jako jeho udržování. Dále v návrhu poznamenal, že garderoba zůstane v majetku ochotníků.¹⁸⁵ V zápisu z valné hromady konané v roce 1905 se uvádí, že Občanská záložna tento návrh přijala, takže jeviště od této doby nenáleželo ani divadelnímu odboru, ani Besedě Dobrovský, nýbrž Občanské záložně.¹⁸⁶ Tato skutečnost však neměla žádný vliv na další působení divadelních ochotníků. Zde máme tedy další příklad spolupráce mezi čtenářským spolkem Beseda Dobrovský a Občanskou záložnou.

3.7. Členové

V poslední podkapitole své práce bych se ráda věnovala členům divadelního odboru Besedy Dobrovský. Nejprve bych ráda popsala všeobecnou situaci týkající se členů ochotnického divadla v průběhu let a v druhé části této podkapitoly bych se ráda zaměřila na vybrané členy, kteří byli určitým způsobem významní pro fungování ochotnického divadla ve Valašských Kloboukách.

Divadelní odbor Besedy Dobrovský měl již od počátečních let mnoho členů. Například dle seznamu z roku 1884, kterým začíná druhá kniha divadelních protokolů, bylo členy divadelního odboru téměř 50 lidí.¹⁸⁷ Samozřejmě je jasné, že ne všichni byli členy aktivními. Avšak můžeme říci, že více než polovina se podílela buď na přípravě samotných představení, nebo na správě ochotnického divadla. Členy ochotnického divadla byli jak významní činitelé a vzdělaní lidé, tak řemeslníci a prostí lidé. Z již řečeného vyplývá, že členové divadelního odboru byli často také členy čtenářského spolku Beseda Dobrovský, například první zvolený starosta

¹⁸⁴ MZA Brno, pozn. 4.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ MZA Brno, pozn. 5.

¹⁸⁷ MZA Brno, pozn. 4.

ochotníků František Wolf,¹⁸⁸ a někteří byli dokonce i členy Občanské záložny, kupříkladu již zmiňovaný František Wolf či pozdější předseda ochotníků František Josef Ždichynec.¹⁸⁹

Ačkoliv ochotnický soubor spadl pod správu čtenářského spolku Beseda Dobrovský, měl své vlastní ředitelstvo s ředitelem a výborem, kteří se podíleli na správě divadelního odboru. Zpočátku se ředitelstvo skládalo ze starosty, jako první starosta byl zvolen František Wolf, dále pak ředitele, prvním ředitelem se stal Václav Hrubý, pokladníka, intendanta a jednatele, nakonec zde byli ještě dva členové výboru.¹⁹⁰ V zápisu z valné hromady konané v roce 1881 se poprvé objevuje funkce režiséra, který se také stal členem výboru.¹⁹¹ V pozdějších letech pak vznikly i funkce inspicienta a nápovědy.¹⁹² Ti však nebyly členy výboru ředitelstva ochotníků, do kterého byli voleni jen muži. Ale funkci inspicienta či nápovědy zastávaly i dámy. Například v roce 1905 byla jako inspicientka zvolena paní Hlaváčová.¹⁹³

Nyní bych se ráda zaměřila na roli režiséra. Ljuba Klosová ve své kapitole věnované ochotnickému divadlu před rokem 1918 uvádí, že „od konce 19. století význam režiséra stále stoupal, ale moderní představa této funkce – vyjádření vlastního uměleckého vyznání pomocí všech divadelních složek – se v ochotnickém divadle před rokem 1918 ještě neprosadila¹⁹⁴“. Tak tomu bylo i v případě režiséra divadelního odboru Besedy Dobrovský. Povinností režiséra valašskoklobouckých ochotníků bylo vybírání divadelních her, které by se měli hrát, vedl zkoušky a rozděloval role.¹⁹⁵ Poprvé se funkce režiséra objevuje v zápisu z valné hromady divadelního odboru konané v lednu 1881 a jako první režisér byl zvolen Jan Macal.¹⁹⁶ V následujících letech se v této funkci vystříдалo několik členů ochotnického divadla.¹⁹⁷ Až v roce 1898 byl do funkce dosazen MUDr. Jan Stejskal, který byl

¹⁸⁸ MZA Brno, pozn. 6.

¹⁸⁹ MZA Brno, pozn. 13.

¹⁹⁰ MZA Brno, pozn. 3.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ MZA Brno, pozn. 5.

¹⁹⁴ KLOSOVÁ, pozn. 25, s. 92.

¹⁹⁵ MZA Brno, pozn. 4.

¹⁹⁶ MZA Brno, pozn. 3.

¹⁹⁷ MZA Brno, pozn. 61.

režisérem až do roku 1918.¹⁹⁸ K němu byl pak o rok později zvolen režisérem Miloš Volf, který tuto funkci s určitými přestávkami vykonával i po roce 1918.¹⁹⁹ Oba tito pánové byli velmi aktivními členy ochotnického divadla a měli vliv na změnu dramaturgie divadelního odboru na přelomu století.

Výše zmiňovaný Miloš Volf byl také velmi aktivním a pravděpodobně velmi dobrým hercem, jelikož byl obsazen do více než třiceti rolí. Většinou ztvárňoval v představeních hlavní mužské postavy, jako například roku 1900 v představení *Maryša* bratří Mrštíků hrál Francka.²⁰⁰ Nebyl však jediným často obsazovaným ochotnickým hercem. Také již zmiňovaný MUDr. Jan Stejskal hrál v několika představeních. V případě obou pánů to pravděpodobně bude i tím, že oba byli zároveň režiséry. Dalším často obsazovaným byl pokladník a jednatel divadelního odboru pan Ročák. Z dam je nutno zmínit Ludmilu Ždichyncovou, která byla obsazena mimo jiné do role Maryši.²⁰¹ Dámy byly v souboru ochotnického divadla velmi hojně zastoupeny, dokonce v roce 1911 se jich na jevišti objevilo více než mužů, a to dvacet, naopak mužů v tomto roce hrálo jen osmnáct.²⁰² Příležitostně na jevišti také vystupovali i hostující ochotníci. Jednalo se většinou o členy, kteří se odstěhovali z Valašských Klobouk a občas se zde objevili na návštěvě. Například 22. srpna 1897 hostovali na místním ochotnickém jevišti v inscenaci *Praha je Praha* od autorů Oskara Blumenthala a Gustava Kadelburga Jan Macal z Vyškova, který dříve zastával funkci režiséra, a Marie Hrubanová z Uherského Brodu, manželka dřívějšího člena ochotnického výboru.²⁰³

Bohužel nejsou k dispozici žádné objektivní zprávy o kvalitě představení a hereckých výkonů. V některých zápisech se objevují poznámky k odehraným představením, které jsou ale většinou kladné, a pokud se snad něco nevydařilo podle představ, nebyla to chyba ochotníků. Například slabou účast na představení v roce

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ MZA Brno, pozn. 4.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² MZA Brno, pozn. 5.

²⁰³ MZA Brno, pozn. 4.

1898 omlouvali špatným počasím.²⁰⁴ Proto si nelze utvořit objektivní obraz o tom, jak dobře divadelní ochotníci ve Valašských Kloboukách hráli.

Ve druhé části této podkapitoly se budu věnovat vybraným členům divadelního odboru Besedy Dobrovský. Osobnosti, které jsem zvolila, byli pro ochotnické divadlo ve Valašských Kloboukách významné ať už z hlediska vzniku, či následného fungování odboru.

3.7.1. Václav Hrubý

Václav Hrubý se narodil v roce 1848 v Horní Libochové u Velkého Meziříčí. Studoval na gymnáziu v Jihlavě a v Praze. Vystudoval právnickou fakultu na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Před příchodem do Valašských Klobouk vykonával právnickou praxi v notářské kanceláři v Kolíně, poté pracoval u soudů v Jihlavě, Brně a Břeclavi. Ve Valašských Kloboukách působil jako c. k. okresní soudce u místního soudu. Nezůstal zde však dlouho, protože v roce 1880 nastoupil u krajského soudu v Těšíně. V roce 1908 se dokonce stal dvorským radou Nejvyššího soudu ve Vídni. Po celou dobu svého života pokračoval v buditelské a vlastenecké práci.²⁰⁵

Václava Hrubého jsem již několikrát zmiňovala v souvislosti s průvodním dopisem adresovaným výboru čtenářského spolku Beseda Dobrovský a s následným vypracováním stanov budoucích divadelních ochotníků. Byl to tedy právě on, společně s dalšími lidmi, kdo zapříčinil vznik ochotnického divadla ve Valašských Kloboukách. „V roce 1877 je uváděn jako *divadelní ředitel* nově založeného Družstva divadelního a ochotnického (...).“²⁰⁶ Na této pozici však setrval pouze rok. V prosinci 1878 byl nucen se svého předsednictví vzdát kvůli zdravotním problémům.²⁰⁷ O rok později však tuto funkci opět přijímá.²⁰⁸

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ ODEHNAL, pozn. 20, s. 8.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ MZA Brno, pozn. 3.

²⁰⁸ Tamtéž.

Ačkoliv ve Valašských Kloboukách působil Václav Hrubý jen krátkou dobu, je bezesporu velice významnou osobností, co se týče vzniku místního ochotnického divadla, jakožto jeden ze zakládajících členů.

Závěrem bych ještě zmínila, že se Václav Hrubý zasloužil také o vznik veřejné knihovny a tím dal vzniknout dějinám knihovnictví ve Valašských Kloboukách.²⁰⁹

Václav Hrubý zemřel v roce 1933 v Opavě. Za své zásluhy pro město získal 20. listopadu 1900 čestné občanství.²¹⁰

3.7.2. František Hruban

František Hruban se narodil 17. září 1852 v Prostějovickách.²¹¹ V roce 1884 se ve Valašských Kloboukách oženil s Marií Wolfovou, dcerou prvního starosty divadelních ochotníků notáře Františka Wolfa.²¹² V té době ve Valašských Kloboukách zastával úřad soudního adjunkta.²¹³ Později se manželé přestěhovali do Uherského Brodu, kde František Hruban zastával pozici c. k. zemského soudního rady.²¹⁴ V letech 1902 až 1906 „byl v kurii měst, kam patřily i Klobouky (...) zemským poslancem²¹⁵“. Jeho syn Jaroslav Hruban byl významným estetikem.²¹⁶

František Hruban je dalším z vysoce postavených úředníků, který se zároveň podílel na vzniku a počáteční správě ochotnického divadla ve Valašských Kloboukách. V roce 1881 byl zvolen do výboru ředitelstva ochotníků a o dva roky později se stal dokonce ředitelem, kterým byl až do roku 1885²¹⁷, kdy jej nahradil

²⁰⁹ ODEHNAL, pozn. 20, s. 9.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ MZA Brno, *Matrika narozených, oddaných, zemřelých. Krumsín (1847–1883)*. Fol. 13. In: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/5841/?strana=7> [cit. 26. 4. 2018]

²¹² MZA Brno, *Matrika oddaných. Valašské Klobouky (1857–1925)*. S. 210. In: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/358/?strana=108> [cit. 26. 4. 2018]

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ LUKÁŠ, Stanislav. Z letošních výročí – volby v Uherském Brodě – městě i okolí. In: *Brodský zpravodaj* [online]. Únor 2007 [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/4700460-Brodsky-zpravodaj-v-tomto-cisle-najdete-mesto-nema-na-stavby-supermarketu-vliv-predstavujeme-zastupitele-mesta-zajimavosti-z-matriky.html>.

²¹⁵ ZVONKOVÁ, Lenka. František Hruban 8. listopadu 1900. In: *Valašské Klobouky* [online]. 29. 9. 2010 [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.valasskeklobouky.cz/frantisek-hruban-8-listopad-1900/d-446216/p1=24763>.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ MZA Brno, pozn. 3.

František Josef Ždichynec²¹⁸. František Hruban se tedy podílel především na správě ochotnického divadla. Aktivní členkou byla i jeho žena Marie, která na zdejším ochotnickém jevišti hostovala v roce 1897.²¹⁹

V roce 1900 bylo Františku Hrubanovi uděleno čestné občanství města. František Hruban zemřel v roce 1930.²²⁰

3.7.3. František Šerý

František Šerý se narodil v roce 1854 ve Valašských Kloboukách. Zastával mnohé významné funkce, byl úspěšným továrníkem, v letech 1898–1919 starostou města, a dokonce zastával úřad poslance moravského zemského sněmu, a to mezi léty 1908 a 1914.²²¹ Mimo to byl také významný kulturní činitel. Z knih divadelních protokolů je zřejmé, že byl členem divadelního odboru Besedy Dobrovský.²²² Avšak nejspíš kvůli svému pracovnímu vytížení vystupoval jen minimálně, a to ještě v malých rolích. Zastával ale jiné funkce, například v roce 1899 je v zápise podepsán jako intendant.²²³ V roce 1904 je pak uváděn jako ředitel divadelního odboru.²²⁴

Čestné občanství bylo Františku Šerému uděleno 6. prosince 1930.²²⁵ O dva roky později v roce 1932 ve Valašských Kloboukách František Šerý zemřel.²²⁶

3.7.4. Miloš Volf

Jak jsem již psala výše, Miloš Volf byl nejobsazovanějším hercem a dlouhodobým režisérem divadelního odboru Besedy Dobrovský. Společně s kolegou Janem Stejskalem měl vliv na proměnu repertoáru valaškoklobouckých ochotníků na přelomu století.

²¹⁸ MZA Brno, pozn. 4.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ ODEHNAL, pozn. 20, s. 13.

²²¹ Tamtéž.

²²² MZA Brno, pozn. 4.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ ODEHNAL, pozn. 20, s. 13.

Civilním povoláním byl úředník u místního c. k. okresního soudu. V zápisech se občas před jeho jménem objevuje titul JUC., kandidát práv.²²⁷

Poprvé byl jako režisér zmíněn v zápise z valné hromady konané v září 1899.²²⁸ Avšak již v roce 1901 odešel z Valašských Klobouk. Na jeho počest byla konána velká slavnost. Při odchodu přenechal ochotníkům celou dramatickou knihovnu, která čítala něco okolo šedesáti svazků.²²⁹ S divadelním odborem se však nerozloučil úplně, o čemž svědčí fakt, že se občas objevil jako hostující herec.²³⁰

V roce 1904 se Miloš Volf opět vrátil, a to nejen na jeviště, ale je zvolen znovu i do funkce režiséra.²³¹ Funkci režiséra vykonával do roku 1910.²³² Poté se na několik let odmlčel. Jeho jméno se ve spojení s režii opět objevuje až v roce 1919.²³³

Mezi role, které na jevišti ve Valašských Kloboukách ztvárnil, patří například Francek z realistické hry bratří Mrštíků *Maryša*²³⁴, dále hlavní role profesora Martina Jedličky ve veselohře bratří Schönthánů *Únos Sabine*²³⁵, ve hře Ladislava Stroupežnického *Sirotčí peníze* hrál roli Čabelického²³⁶. V roce 1900 mu byla přidělena hlavní role Bábovky ve hře Františka Ferdinanda Šamberka *Rodinná vojna*²³⁷. V představení hry srbského dramatika Branislava Nusiče *Pustina* hrál hlavní postavu Vladimíra Nedelykoviče.²³⁸

Miloš Volf je jednou z nejvýraznějších osobností ochotnického divadla ve Valašských Kloboukách. Byl velmi aktivním členem, co se týče herecké i režisérské činnosti. I přesto mu doposud nikdo z regionálních historiků nevěnoval příliš pozornosti, proto o jeho životě a dalším působení ve Valašských Kloboukách nic bližšího nevíme.

²²⁷ MZA Brno, pozn. 4.

²²⁸ Tamtéž

²²⁹ Tamtéž.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Tamtéž.

²³² MZA Brno, pozn. 5.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ MZA Brno, pozn. 4.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ MZA Brno, pozn. 5.

3.7.5. Jan Stejskal

Jan Stejskal pocházel z oblasti Českomoravské vrchoviny a působil jako obvodní lékař ve Valašských Kloboukách v letech 1896–1924.²³⁹

Stejně jako Miloš Volf byl velmi aktivním členem divadelního odboru Besedy. Jak bylo uvedeno výše, Jan Stejskal byl nejen ochotnickým režisérem, ale i hercem. V kapitole Repertoár je uveden jako jeden z dvojce režisérů, kteří měli vliv na proměnu dramaturgie divadelních ochotníků na přelomu století a po celou dobu do roku 1918. Na rozdíl od svého ochotnického kolegy byla činnost Jana Stejskala v divadelním odboru nepřerušena. Režisérem byl poprvé zvolen na valné hromadě v roce 1898²⁴⁰ a tuto funkci vykonával až do roku 1919, kdy byl zvolen ředitelem divadelního odboru.²⁴¹ Nicméně zpočátku se zdálo, že u ochotníků dlouho nezůstane, dokazuje to jeho rezignace na funkci režiséra, zapsaná 2. května 1899 v knize přání.²⁴² Svou rezignaci však později odvolal. Kromě režie byl také velmi herecky činný, odehrál téměř dvacet různých rolí. Za všechny můžu jmenovat například roli Lízala ve hře *Maryša* bratří Mrštíků²⁴³, dále ztvárnil roli Ambrože Potockého ve hře Elišky Peškové na motivy povídky Karolíny Světlé *Kříž u potoka*.²⁴⁴ V realistické hře ze života venkovských obyvatel *Otec* od Aloise Jiráska byl obsazen do role lakomého čtvrtlánika Diviška.²⁴⁵

Vedle ochotnického divadla byl Jan Stejskal také aktivním členem čtenářského spolku Beseda Dobrovský. Byl dokonce jednatelem, ačkoliv i na tuto

²³⁹ STEJSKAL, pozn. 21, s. 29.

²⁴⁰ MZA Brno, pozn. 4.

²⁴¹ MZA Brno, pozn. 5.

²⁴² MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín, fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky, *Knihy přání (záznamy přání a žádostí členů a odpovědi výboru) (1898–1908)*. Kart. 11, inv. č. 11.

²⁴³ MZA Brno, pozn. 4.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ Tamtéž.

funkci chtěl rezignovat kvůli nepřátelství v Besedě.²⁴⁶ Nakonec však ve spolku zůstal.²⁴⁷

V pozdějších letech přivedl k ochotnickému divadlu i svého syna Václava, který například hrál v představení *Pasekáři* od Františka Sokola Tůmy postavu starosty Brňovjáka.²⁴⁸ Václava Stejskala můžeme najít i na fotografii herců obsazených v této hře (viz příloha 2).

Bohužel, stejně jako v případě Miloše Volfa, ani o Janu Stejskalovi nebyla doposud vydána žádná studie či publikace, která by blíže přiblížila nejen jeho život ve Valašských Kloboukách, ale především jeho ochotnickou činnost.

3.7.6. Hypolit Heřmánek

Hypolit Heřmánek se narodil 2. srpna 1846 a pocházel z Jindřichova Hradce.²⁴⁹ Ve Valašských Kloboukách zastával funkci městského varhaníka, skládal i svou vlastní hudbu a mimo to vyučoval také zpěv a hru na klavír.²⁵⁰

Byl také členem Besedy Dobrovský. Při představeních zajišťoval hudební produkce mezi jednotlivými dějstvími, popřípadě hudebně doprovázel jednotlivé obrazy. Jeho vystoupení byla velmi oblíbená a v podstatě se stal „dvorním“ hudebníkem divadelního odboru Besedy Dobrovský.²⁵¹ Například v roce 1885 daroval Hypolit Heřmánek divadelním ochotníkům své dvě nové skladby (*Pochod a Mazurka*).²⁵²

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ MZA Brno, pozn. 5.

²⁴⁹ Osobnost: Hypolit Heřmánek. In: *Příjmení.cz* [online]. [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.prijmeni.cz/osobnost/119681/hypolit_hermanek.

²⁵⁰ PEŘINKOVÁ - COUFALOVÁ, pozn. 22, s. 24.

²⁵¹ MZA Brno, pozn. 86.

²⁵² MZA Brno, pozn. 4.

Hypolit Heřmánek zemřel 2. prosince 1926 ve Valašských Kloboukách.²⁵³ Jeho pozůstalost skládající se z koncertního deníku a notového materiálu (chrámové a profánní skladby²⁵⁴) je uložena v archivu Městského muzea Valašské Klobouky.²⁵⁵

Samozřejmě by se dalo hovořit o dalších neméně významných členech divadelního odboru Besedy, ale na to už v této práci bohužel nezbývá prostor. Vybrala jsem tedy ty, kteří jsou z mého pohledu významní ať už z hlediska správy divadelních ochotníků, nebo z hlediska divadelní produkce.

²⁵³ Osobnost: Hypolit Heřmánek, pozn. 216.

²⁵⁴ Regionální osobnost. In: *Římskokatolická farnost Valašské Klobouky* [online]. [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.faraklobouky.cz/clanky/knihovna-osobnosti.htm>.

²⁵⁵ Městské muzeum Valašské Klobouky - Heřmánek Hypolit. In: Badatelna.cz [online]. [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.badatelna.eu/fond/167788/>.

Závěr

Jedním z hlavních důvodů, proč byl divadelní odbor Besedy Dobrovský založen, bylo vlastenectví českého obyvatelstva, které chtělo nejen tímto dokázat německému vedení města, že i Češi (potažmo Moravané) mají stejně dobrou kulturu jako Němci. Právě tyto tendence daly ochotnickému životu na Moravě mnohem nacionálnější charakter než v Čechách, jak uvádí Ljuba Klosová ve své kapitole o ochotnickém divadle.²⁵⁶ Výjimkou v tomto ohledu tedy nebyly ani Valašské Klobouky, důkazem jsou potyčky Besedy Dobrovský a jejího divadelního odboru s německým čtenářským spolkem Kasino, ale i s německými úředníky. Ačkoliv ve výběru svého repertoáru byli valašskokloboučtí ochotníci velmi benevolentní, dalo by se také říci demokratičtí, protože se nebránili uvádět hry německý a rakouských autorů.

Dalším neméně důležitým důvodem vzniku ochotnického divadla byla snaha o kulturní vzdělávání obyvatel jak města, tak okolního venkova. Dle mého názoru se ochotníkům tento vytyčený cíl podařilo splnit. Tím, že uváděli nejen hry malých a regionálních autorů, ale i díla velkých národních dramatiků, a dokonce i zahraničních autorů, přiblížili zdejšímu maloměstskému obyvatelstvu kulturu větších měst.

Pokud bych měla nyní určit podle rozdělení Ljuby Klosové,²⁵⁷ zda v případě divadelních ochotníků ve Valašských Kloboukách šlo o měšťanské ochotnické divadlo, nebo dělnické, pak bych se přiklonila k měšťanskému typu divadla. Avšak pokud se zaměřím pouze na repertoár divadelního odboru Besedy Dobrovský, pak v něm nacházím znaky obou výše zmiňovaných typů ochotnického divadla. Vzhledem k tomu, že ve svém repertoáru měli hry Ladislava Stroupežnického, Aloise Jiráska, Františka Xavera Svobody, Josefa Štolby, bratří Mrštíků a v pozdějších letech i Václava Štecha, dalo by se hovořit o měšťanském ochotnickém divadle, jak uvádí Klosová.²⁵⁸ Ale ke zmiňovaným autorům nutno přidat i Františka Venceslava Jeřábka, Františka Ferdinanda Šamberka a Josefa Kajetána Tyla, jehož hra *Paličova*

²⁵⁶ KLOSOVÁ, pozn. 25, s. 81.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 81-82.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 85.

dcera byla ve Valašských Kloboukách dávána 17. ledna 1897.²⁵⁹ V případě her těchto autorů naopak Ljuba Klosová uvádí, že byly typické pro ochotnická divadla dělnická.²⁶⁰ V tomto případě tedy dochází k rozporu. Ten se ale dá vysvětlit tím, že zdejší divadelní odbor vznikl oproti podobným ochotnickým spolkům se zpožděním, takže v době, kdy již měšťanské ochotnické soubory neuvádí hry zmiňovaných autorů, objevují se tato dramata v repertoáru divadelního odboru Besedy Dobrovský. Proti zařazení ochotníků z Valašských Klobouk k dělnickému typu ochotnického divadla hovoří i další body. Klosová píše: „Dělnické divadelní spolky vznikaly především v oblastech, kde už k tomu byly měšťanským ochotnickým i profesionálním divadlem vytvořeny podmínky (...).“²⁶¹ O čemž se v případě Valašských Klobouk rozhodně nedá hovořit, jelikož čtenářský spolek Beseda Dobrovský byl prvním českým spolkem ve městě a tedy i jeho divadelní odbor byl průkopníkem divadelní tradice. Mimo to podle Klosové dělnická ochotnická divadla vznikala většinou v okolí moderních průmyslových center,²⁶² kterým Valašské Klobouky v té době rozhodně nebyly. Nakonec Klosová hovoří o využívání dělnických divadel některými politickými stranami k agitaci.²⁶³ O politickém vlivu na působení divadelního odboru Besedy Dobrovský nejsou žádné záznamy, takže tento bod lze také vyloučit. Z výše uvedených důvodů se tedy přikláním k měšťanskému typu ochotnického divadla. Toto zařazení podporuje i fakt, že činnost divadelních ochotníků ve Valašských Kloboukách je spojena mimo jiné i se vzdělanými a vysoce postavenými obyvateli města.

Divadelní odbor Besedy Dobrovský byl velmi významným spolkem (ačkoliv ne v pravém slova smyslu, jelikož nikdy nebyl jako samostatný spolek ustanoven) jak z hlediska kulturní osvěty, tak i z hlediska finanční podpory, kterou poskytoval mnohým spolkům a lidem, kteří pomoc potřebovali. Význam odboru potvrzují i členové, kteří byli, jak bylo již řečeno, často vzdělaní a vysoce postavení lidé. Zároveň se však nedá hovořit o tom, že by zde působila pouze elita města, protože mezi ochotníky byla také spousta řemeslníků a prostých lidí.

²⁵⁹ MZA Brno, pozn. 4.

²⁶⁰ KLOSOVÁ, pozn. 25, s. 86.

²⁶¹ Tamtéž, s. 82.

²⁶² Tamtéž.

²⁶³ Tamtéž.

Je skutečně škoda, že tato několik desítek let trvající divadelní tradice zanikla. Myslím, že i v současné době by se ve Valašských Kloboukách našli nadšenci pro obnovení ochotnického divadla. Zůstává však otázkou, zda by se v dnešní uspěchané době našel někdo, kdo by si rád zašel na divadelní představení, ve kterém by viděl hrát místo hvězdy zvukného jména třeba svého souseda.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Deníky

Moravská Orlice 1877–1889.

Lidové noviny 1907.

MZA Brno, Státní okresní archiv Zlín

Fond Beseda Dobrovský Valašské Klobouky

Zápisy z valných hromad a výborových schůzí (1871–1880). Kart. 1, inv. č. 1.

Zápisy z valných hromad a výborových schůzí (1880 – 1887). Kart. 2, inv. č. 2.

Zápisy z výborových schůzí divadelních ochotníků (1877–1884). Kart. 6, inv. č. 6.

Zápisy z výborových schůzí a valných hromad divadelních ochotníků (188 –1905).
Kart. 7, inv. č. 7.

Zápisy z výborových schůzí a valných hromad divadelních ochotníků (1905–1922). Kart. 8, inv. č. 8.

Kniha přání (záznamy přání a žádostí členů a odpovědi výboru), torzo (1871–1892). Kart. 9, inv. č. 9.

Stanovy Družstva divadelních ochotníků (1877). Kart. 13, inv. č. 14.

Proslov při oslavě desetiletého trvání spolku (1881). Kart. 14, inv. č. 21.

Proslov při oslavě dvacetiletého trvání spolku (1890). Kart. 14, inv. č. 22.

Oslavy třicetiletého trvání spolku (1900). Kart. 14, inv. č. 23.

Běžná korespondence (členské záležitosti, příprava různých akcí) (1871–1939).
Kart. 15, inv. č. 26.

Pronájem hostinské koncese (1882–1946). Kart. 15, inv. č. 27.

Nezpracovaný fond Občanská záložna Valašské Klobouky (1896 - 1948)

Protokoly o schůzích.

Matrika narozených, oddaných, zemřelých. Krumsín (1847–1883).

In: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/5841/?strana=7> [cit. 26. 4. 2018].

Matrika oddaných. Valašské Klobouky (1857–1925).

In: <http://actapublica.eu/matriky/brno/prohlizec/358/?strana=108> [cit. 26. 4. 2018].

PEŘINKOVÁ - COUFALOVÁ, Eliška: Vzpomínky na Hypolita Heřmánka.
Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka. 1969/70, č. 1, 24-27.

STEJSKAL, Václav: Život lékaře na valašském venkově na počátku tohoto století.
Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka. 1969/70, č. 1, 29–33.

Literatura

JUDr. František Alois Šrom. In: *Encyklopedie města Uherské Hradiště* [online]. [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: http://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_osobnosti&load=348.

KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo v letech 1886–1918 (činohra a kabaret). In: CÍSAŘ, Jan (ed.). *Cesty českého amatérského divadla*. Praha: IPOS, 1998, s. 79-96. ISBN 80-7068-129-2.

KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo (1885–1918). In: ČERNÝ, František, KLOSOVÁ, Ljuba (eds.). *Dějiny českého divadla/ III. Činohra 1848–1918*. Praha: Academia, 1977.

KLOSOVÁ, Ljuba. Ochotnické divadlo (1848–1885). In: ČERNÝ, František, KLOSOVÁ, Ljuba (eds.). *Dějiny českého divadla/ III. Činohra 1848–1918*. Praha: Academia, 1977.

LUKÁŠ, Stanislav. Z letošních výročí – volby v Uherském Brodě – městě i okolí. In: *Brodský zpravodaj* [online]. Únor 2007 [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/4700460-Brodsky-zpravodaj-v-tomto-cisle-najdete-mesto-nema-na-stavby-supermarketu-vliv-predstavujeme-zastupitele-mesta-zajimavosti-z-matriky.html>.

Městské muzeum Valašské Klobouky - Heřmánek Hypolit. In: *Badatelna.cz* [online]. [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.badatelna.eu/fond/167788/>.

ODEHNAL, Petr. *Hubert Gessner a (nejen) Valašské Klobouky*. Valašské Klobouky: Muzejní spolek ve Valašských Kloboukách, 2017. ISBN 978-80-905408-6-6.

ODEHNAL, Petr. Čestní občané města Valašské Klobouky. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. 2008, **9** (1), 4–17. ISBN 978-80-254-6963-7.

ODEHNAL, Petr. Michal Urbánek – otec a syn: jejich dílo ve Valašských Kloboukách. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. 2015, **16** (1), 4–31. ISBN 978-80-905408-5-9.

PEŘINKA, František Václav. *Hradišť. kraj. Val. -Klobucký okres*. Brno: Musejní spolek, 1905. Vlastivěda moravská, díl II, č. 30.

PORTLOVÁ, Ludmila. BESEDA „DOBROVSKÝ“ ve Valašských Kloboukách od svého vzniku do roku 1935 ve světle zápisů a protokolů. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*. 1969/70, č. 1, 1-13.

Osobnost: Hypolit Heřmánek. In: *Příjmení.cz* [online]. [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: http://www.prijmeni.cz/osobnost/119681/hypolit_hermanek.

Regionální osobnost. In: *Římskokatolická farnost Valašské Klobouky* [online]. [cit. 26. 4. 2018]. <http://www.faraklobouky.cz/clanky/knihovna-osobnosti.htm>.

ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří (ed.). *Místopis českého amatérského divadla II. Díl N-Ž*. Praha: IPOS, 2002. ISBN 80-7068-155-1.

ŠTARHA, I.: *Beseda Dobrovský Valašské Klobouky 1869–1952*. Sdružený a skupinový inventář, ev.č. 123/2, Zlín 1966, s. 5-8.

UGWITZ, Antonín. Místopis a dějiny města Valašských Klobouk. In: PLUSKAL, František Saleš, UGWITZ, Antonín. *Památky Brumova na Moravě, Místopis a dějiny města Valašských Klobouk*. Štítná nad Vláří: MAP, 2000, s. 100–135.

ZVONKOVÁ, Lenka. František Hruban 8. listopadu 1900. In: *Valašské Klobouky* [online]. 29. 9. 2010 [cit. 26. 4. 2018]. Dostupné z: <http://www.valasskeklobouky.cz/frantisek-hruban-8-listopad-1900/d-446216/p1=24763>

Seznam příloh

1. Soupis odehraných představení
2. Fotografie herců z představení Pasekáři (21. 7. 1918)
3. Hotel Občanské záložny (počátek 20. století)
4. Hotel Občanské záložny (2018)
5. Půdorys přístavby hotelu Občanské záložny (1909)
6. Sál a jeviště hotelu Občanské záložny (2018)

1. Soupis odehraných představení

Při sestavování soupisu odehraných představení jsem vycházela především ze zápisů v knihách divadelních protokolů a z oznámení v dobovém tisku (Moravská Orlice, Lidové noviny). Problémové bylo období od roku 1877 do roku 1884, protože v první knize divadelních protokolů²⁶⁴ jsou zápisy neúplné a mnohdy zde chybí i celé stránky. Podobné komplikace se objevují i v 90. letech 19. století, kdy je nejčastějším problémem uvedení přesného data představení. Proto jsem se snažila chybějící záznamy divadelních ochotníků nahradit oznámeními zveřejněnými v dobovém tisku, hlavně pak v Moravské Orlici.²⁶⁵

Součástí přílohy Vlastivědných kapitol z Valašskokloboucka vydaných v roce 1969²⁶⁶ je také soupis odehraných představení divadelního odboru Besedy Dobrovský. Ten je však neúplný a také velmi nepřesný. Nejsou v něm uvedena všechna představení a chybí zde přesná data. Proto jsem s tímto soupisem nepracovala a vycházela jsem pouze z poznatků uvedených ve výše zmiňovaných pramenech.

I když jsem se snažila sestavit soupis co nejpodrobněji a nejpresněji, některá představení či konkrétní data se mi nepodařilo dohledat.

²⁶⁴ MZA Brno, pozn. 3.

²⁶⁵ *Moravská orlice*, 1877–1889.

²⁶⁶ *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*, pozn. 1.

1877

19. srpna *Veselý švec aneb proměněné ženy* (Gustav Bambas Miškovský)
16. září *Sklenice čaje* (Luis Thiboust)
Blázinec v prvním poschodí (František Ferdinand Šamberk)
Vražda na uhelném trhu (Alexander Bergen)
7. října *Spanilá Savojanka aneb Mateřské požehnání* (Adolphe Philippe d'Ennery a Gustave Lemoinea, upravil Josef Kajetán Tyl)
4. listopadu *Mlynář a jeho dítě* (Ernst Raupach)
18. listopadu *Strašidlo v ševcovské dílně* (Antonín Wolf)
Rekrutýrka v Kocourkově (Theodor Flamm)
25. listopadu *Spanilá Savojanka aneb Mateřské požehnání* (Adolphe Philippe d'Ennery a Gustave Lemoinea, upravil Josef Kajetán Tyl)

1878

20. ledna *Osudné dostaveníčko* (Antonie Melišová-Körschnerová)
Rekrutýrka v Kocourkově (Theodor Flamm)
24. února *Pašerové* (Ernst Raupach, upravil Josef Kajetán Tyl)
24. března *Loupežníci* (Friedrich Schiller, upravil Josef Mikuláš Boleslavský)
22. dubna *Doktora Fausta domácí čepička* (Bedřich Hopp)
19. května *Svatojánská pout' v Praze* (František Ferdinand Šamberk)
1. září *Pašerové* (Ernst Raupach, upravil Josef Kajetán Tyl)
22. září *Čech a Němec* (Jan Nepomuk Štěpánek)
22. listopadu *Mlynář a jeho dítě* (Ernst Raupach)

29. listopadu *Strašidlo v ševcovské dílně* (Antonín Wolf)
Rekrutýrka v Kocourkově (Theodor Flamm)

1879

19. ledna *Tatínkovy juchty* (Kolda Malínský)

5. října *Ženich z hladu* (Jan Neruda)
Přede dveřmi

19. listopadu *Marie, dcera pluku* (Gaetano Donizetti)

23. listopadu *Marie, dcera pluku* (Gaetano Donizetti)

1880

31. října *Rohovín Čtverrohý* (Václav Kliment Klicpera)
Študenti na svátcích (Josef Mikuláš Boleslavský)

19. listopadu *Smůla nad smůlu* (Leopold Feldmann)

12. prosince *Zlý duch Lumpacivagabundus* (Johann Nepomuk Nestroy)

26. prosince *Rohovín Čtverrohý* (Václav Kliment Klicpera)
Študenti na svátcích (Josef Mikuláš Boleslavský)

1881

23. ledna *Dcery pana Zajíčka* (Adolph L' Arronge)

11. září *Bratr Honák* (Friedrich Kaiser)

1883

1. července *Konec světa*

21. října *Nalezený dědic*

18. listopadu *Dcery pana Zajíčka* (Adolph L'Arronge)

1884

Duben *Tlachal* (August von Kotzebue)

Červen *Hoši z osmnácté chasy* (Antonín Langer)
 Říjen *Sedlák křivopřísežník* (Ludwig Anzengruber)
 23. listopadu *Královna plesu*

1885

25. ledna *Zapečetěný měšťanosta* (Jan Nepomuk Štěpánek)
 Únor *Vrátný z Karlína* (Anton Langer)
 Únor *Protiva* (Jan Nepomuk Štěpánek)
 12. dubna *Krejčí lékařem*
 3. května *Krejčí lékařem*
 7. června *Pes a kočka*
 Omylové světem vládnou (František Jaroš)

1886

Leden *Čeledín a mladý pán* (Friedrich Kaiser, překlad Eliška Pešková)
 11. dubna *Staročech* (František Karel Drahoňovský)
 Zapomenutá píseň (Emil Aschenbrenner)
 9. května *Čech a Němec* (Jan Nepomuk Štěpánek)
 Říjen *Hubička* (Julius Rosen)
 Dva přátelé a jediný kabát (Ignaz Franz Castelli)
 28. listopadu *České Amazonky aneb Ženská vojna* (Josef Kajetán Tyl)

1887

8. září *Studenti na svátcích* (Josef Mikuláš Boleslavský)
 Vražda na uhelném trhu (Alexander Bergen)

1889

2. února *Prodaná láska* (Jan Neruda)
Veselohra (František Věnceslav Jeřábek)
- Duben *Švanda*
Strakonický dudák (Josef Kajetán Tyl)

1890

23. února *Proklatec* (Alois Gallat)
- Březen *Dr. Kalous* (Adolph L'Arronge)

1891

1. listopadu *Mlynář a jeho dítě* (Ernst Raupach)

1892

- Červenec *Pan Strejček* (Roderich Benedix)

1896

31. května *Veselohra* (František Věnceslav Jeřábek)
Sklenice čaje (Luis Thiboust)
Klub mláďenců (Michał Bałucki)

1897

17. ledna *Paličova dcera* (Josef Kajetán Tyl)
14. března *České Amazonky aneb Ženská vojna* (Josef Kajetán Tyl)
25. března *České Amazonky aneb Ženská vojna* (Josef Kajetán Tyl)
19. dubna *Pensionát paní Borové* (Petr Max Malloch)
22. srpna *Praha je Praha* (Oskar Blumenthal, Gustav Kadelburg)
31. října *Mlynář a jeho dítě* (Ernst Raupach)
1. listopadu *Mlynář a jeho dítě* (Ernst Raupach)

19. prosince *Před sjezdem* (Eduard Souček)

1898

30. května *Zajíc* (J. J. Mjasnický, překlad Jan Nepomuk Štěpánek)

10. června *Paní Mincmistrová* (Ladislav Stroupežnický)

9. října *Zkažená krev* (Ladislav Stroupežnický)

Zvíkovský rarášek (Ladislav Stroupežnický)

2. listopadu *Na dušičky aneb Modlitba na hřbitově* (Jan Emil Šlechta)

1899

19. března *Čech a Němec* (Jan Nepomuk Štěpánek)

11. června *Únos Sabine* (Franz a Paul Schönthan, překlad Jan Kühnl)

15. října *Cesta na Východ čili V zajetí* (Oskar Blumenthal, překlad Jan Kühnl)

1. listopadu *Furianti* (Eliška Pešková)

1900

1. dubna *Růžová pouta* (Antonín Lokay)

20. května *Maryša* (Alois a Vilém Mrštíkovi)

29. července *Sírotčí peníze* (Ladislav Stroupežnický)

17. října *Maloměstské tradice* (Václav Štech)

Velké panstvo (Jan Vávra)

1. listopadu *Kříž u potoka* (Eliška Pešková, podle románu Karolíny Světlé)

9. prosince *Rodinná vojna* (František Ferdinand Šamberk)

1901

24. března *Éra Kubánkova* (František Ferdinand Šamberk)
19. května *V panském čeledníku* (Ladislav Stroupežnický), pro nedostatek vhodné dekorace byla nazvána Den na zámku Čerhonickém
12. října *Vojnarka* (Alois Jirásek)
1. listopadu *Sedlák Zlatodvorský* (Charlotte Birch-Pfeifferová)
1. prosince *Konkursy pana notáře* (Jan Vávra)

1902

13. dubna *Naše děvčata* (Julius Rosen)
11. května *Pan vrchní porotce* (Jan Vávra)
Bludička (Eduard Souček)
8. června *Kulatý svět* (František Ferdinand Šamberk)
1. listopadu *Mlynář a jeho dítě* (Ernst Raupach, překlad Eduard Souček)

1903

19. září *Nataša* (Jan Vávra)
1. listopadu *Otec* (Alois Jirásek)
15. listopadu *Pro Josefku* (Michał Bałucki)
6. prosince *Nezapřeš nikdy ženy své* (František Ferdinand Šamberk)
31. prosince *Tchýně do domu, spokojenost z domu* (překlad z ruštiny Bořivoj Prusík)

1904

28. února *Vosí hnízdo* (Antonín Lokay)
27. března *Václav Hrobčický z Hrobčic* (Ladislav Stroupežnický)
2. října *Závět' Lukavického Pána* (Jaroslav Vrchlický)

1. listopadu *Kříž u potoka* (Eliška Pešková)
6. prosince *Vodní družstvo* (Josef Štolba)
18. června *Pan měsíček obchodník* (Ladislav Stroupežnický)
1. listopadu *Josef Kajetán Tyl* (František Ferdinand Šamberk)
17. prosince *Třetí zvonění* (Václav Štech)

1905

31. prosince *On nežárli*
sólové výstupy: Miloš Volf: *Průvodce Prahou*, František Fusek: *Mistr švec*, a další.

1906

27. května *Přítěž* (Božena Víková Kunětická)
16. září *Slušnost* (Viktor Viktorovič Bilibin, překlad F. J. Matěcha)
Moderní léčení, čili když nebožtíci mluví (Bukovič, přeložila a upravila Eliška Pešková)
7. října *Palackého třída 27.* (František Ferdinand Šamberk)
1. listopadu *Debora* (Salomon Hermann Mosenthal, překlad Olga Fastrová)

1907

21. dubna *Ravuggiollo, loupežník z Apenin* (František Ferdinand Šamberk)
1. listopadu *Díblík – šotek z hor* (Charlotte Birch-Pfeiffer, překlad Olga Fastrová)
26. prosince *Dcery pana Zajíčka* (Adolph L'Arronge)

1908

20. dubna *Těžké ryby* (Michał Bałucký)
17. května *Mlčení* (Viktor Viktorovič Bilibin)
Modrá krev (Jaroslav Distl)
1. listopadu *Diblíkova dceruška* (Eliška Pešková)
6. prosince *Pustina* (Branislav Nušić)

1909

9. května *Žně* (František Adolf Šubert)
6. června *Terna* (Jaroslav Balák)
1. listopadu *Mlynář a jeho dítě* (Ernst Raupach, upravil Jan Emil Šlechta)

1910

27. února *Bóža (Emancipovaná)* (Luděk Archleb)
All Richt! (Ól rajt!) (Josef Štolba)
24. dubna *Olga Rubešova* (František Xaver Svoboda)
1. listopadu *Viktorka* (Jan Maria Koubek dle Babičky Boženy Němcové)
4. prosince *Hloupý kousek* (Franz von Schönthan)

1911

12. března *Peníze* (Josef Štolba)
1. října *Ohnivá země* (Václav Štech)
1. listopadu *Závěť* (Josef Štolba)

1912

28. dubna *Válka v míru* (Gustav von Moser a Franz von Schönthan)
27. května *Kontrolor spacích vagonů* (Alexandre Bisson, překlad Olga Fastrová)
13. října *Zlatý pavouk* (pro české divadlo upravil Jan Kühnl)
1. listopadu *Gazdina roba* (Gabriela Preissová)

1913

23. února *Automobilista* (Kurt Kraatz, překlad Jaroslav Hurt)
24. března *Nioba* (Edward A. a Harry Paulton, pro české jeviště upravil Karel Dušek)
1. listopadu *Hrany* (Petr Fingal)
25. prosince *Staré hříchy* (Josef Štolba)

1914

13. dubna *Representantka domu* (Božena Viková-Kunětická)

1915

28. února *Mlsáníčko* (František Xaver Svoboda)
- Lapený Samsónek* (František Xaver Svoboda)
5. dubna *Mořská panna* (Josef Štolba)
8. září *Na selském gruntě* (Otokar Pospíšil)
8. prosince *Detektiv* (Ladislav Novák)
- V ohni* (Ladislav Novák)

1917

18. února *Přítěž* (Božena Viková-Kunětická)

1918

10. února *Sběratelka starožitností* (Božena Viková-Kunětická)
 Žárlivci (Ladislav Novák)
 Uhlíři (Philippe Gille)
1. dubna *Třetí zvonění* (Václav Štech)
21. července *Pasekáři* (František Sokol Tůma), ze života valašského lidu
28. července *Pasekáři* (František Sokol Tůma)
8. září *U bílého koníčka* (Oskar Blumenthal, překlad Pavel Nebeský)
26. prosince *Terna* (Jaroslav Balák)

2. Fotografie herců z představení Pasekáři (21. 7. 1918)

Fotografie byla pořízena 21. července 1918, kdy ochotníci hráli představení *Pasekáři* od Františka Sokola Tůmy²⁶⁷. Jednalo se o hru ve třech jednáních z prostředí valašského lidu. Představení bylo reprízováno 28. července t. r. Zadní strana fotografie, na které jsou uvedena jména obsazených ochotnických herců, je také součástí přílohy.

Městské muzeum Valašské Klobouky, fotoarchiv, inv. č. 3907.

²⁶⁷ MZA Brno, pozn. 5.

FA- 6678/11 č.p. 14/98

I. Prohel	→	Štejer
II. Migala	→	Rocaf
III. Dr. Sebl.		Fusek
IV. Klaporta		Štejskal
V. Lepan		Ed. Matys's
VI. Borke		Hereltové
VII. Meline	→	Lovceř
VIII. Bartekové	→	Matysové
IX. Mikulenka	→	Amid
X. Liduska	→	Vyskočilková
XI. Caha	→	Pery Ondřej
XII. Ronca		R. Horciová
XIII. Hlava		Baronkové
XIV. Jemel		Loxil
XV. Juris		Pecaf

Městské muzeum Valašské Klobouky, fotoarchiv, inv. č. 6678/1

3. Hotel Občanské záložny (počátek 20. století)

Zájezdní hostinec Občanské záložny, ve kterém měl své sídlo i čtenářský spolek Beseda Dobrovský, byl dostavěn v roce 1896 a projektoval jej stavitel Michal Urbánek ze Vsetína.²⁶⁸ Sál nacházející se v této budově využívali divadelní ochotníci. Fotografie pochází z počátku 20. století.

ODEHNAL, Petr: *Hubert Gessner a (nejen) Valašské Klobouky*. Valašské Klobouky: Muzejní spolek ve Valašských Kloboukách, 2017, s. 143.

²⁶⁸ ODEHNAL, pozn. 18.

4. Hotel Občanské záložny (2018)

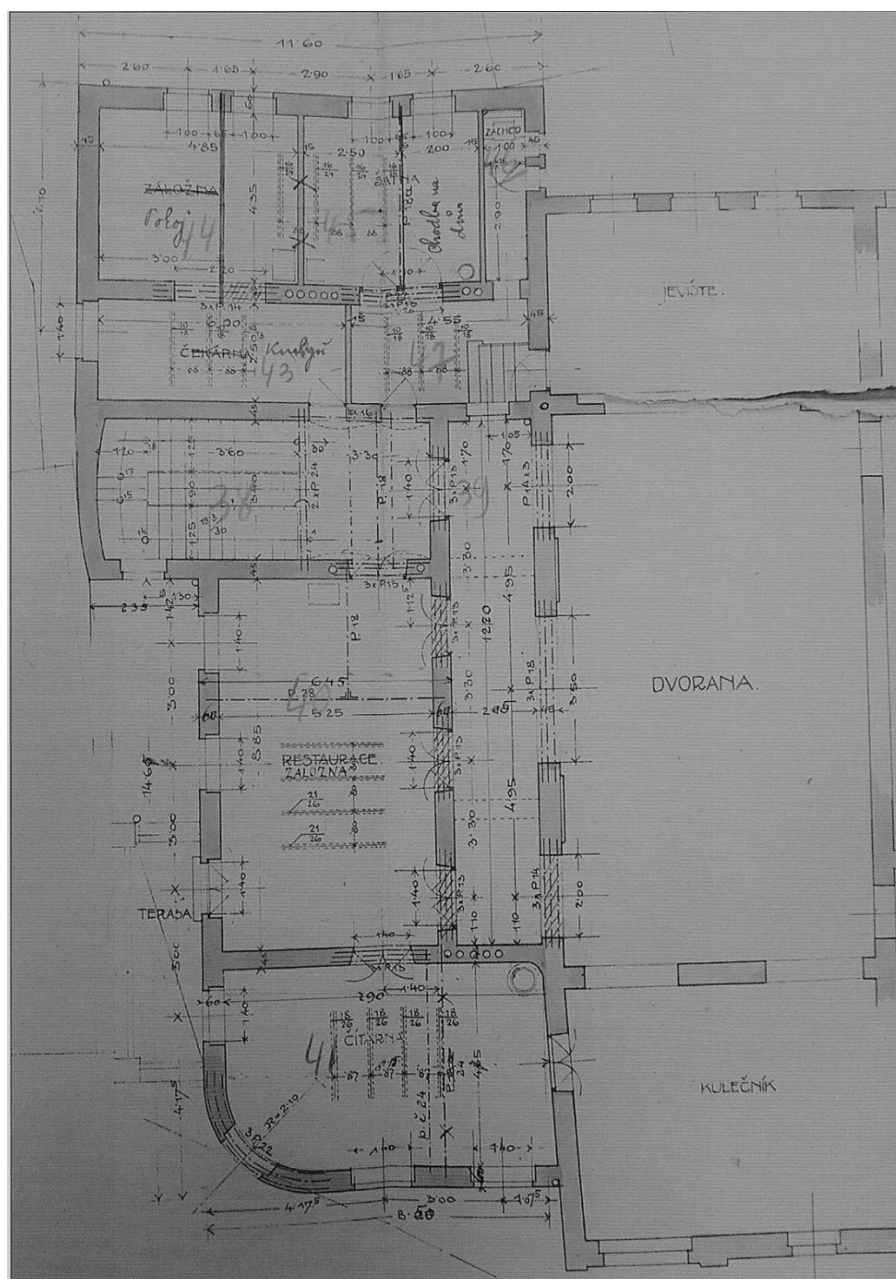
Budova zájezdního hostince Občanské záložny se dochovala s úpravami do dnešního dne. V současné době se zde nachází restaurace Beseda. Z fotografie je patrné, že byl odstraněn nápis „HOTEL OBČANSKÉ ZÁLOŽNY“, který se původně nacházel nad okny v prvním patře. Dále byla vyměněna okna a změnou prošla i střecha s kopulemi, kde byly odstraněny ozdobné vikýře. Fotografie byla pořízena v dubnu 2018.

Soukromý fotoarchiv autorky.

5. Půdorys přístavby hotelu Občanské záložny (1909)

Jedná se o nákres prvního patra přístavby hotelu Občanské záložny z roku 1909, kde je zakreslen i sál (dvorana) s jevištěm, který se nachází v původním domě z roku 1896. Autory nákresu jsou Hubert a František Gessnerovi.²⁶⁹

ODEHNAL, Petr: *Hubert Gessner a (nejen) Valašské Klobouky*. Valašské Klobouky: Muzejní spolek ve Valašských Kloboukách, 2017, s. 148.

²⁶⁹ ODEHNAL, pozn. 19.

6. Sál a jeviště hotelu Občanské záložny (2018)

Sál s jevištěm, kde divadelní odbor Besedy Dobrovský pořádal inscenace od druhé poloviny 90. let 19. století, se dochoval do současnosti. V průběhu let ale prošel několika úpravami. Kapacita sálu je přibližně sto padesát osob. Sál se nachází v původní budově zájezdního hostince Občanské záložny a nyní se o jeho údržbu stará Tělocvičná jednota Sokol Valašské Klobouky. V dřívějších letech se v sále konaly různé kulturní akce (plesy, folklórní vystoupení, apod.), v současné době se však většina těchto akcí odehrává v místním kulturním domě Klobučan.

Pohled na jeviště ze sálu, soukromý fotoarchiv autorky.

Jeviště, soukromý fotoarchiv autorky.

Pohled do sálu z jeviště, soukromý fotoarchiv autorky.

Detail původního stropu a jednoho ze tří lustrů, soukromý fotoarchiv autorky.

NÁZEV:

Divadelní činnost spolku Beseda Dobrovský ve Valašských Kloboukách
(1877–1918)

AUTOR:

Lenka Čížová

KATEDRA:

Katedra divadelních a filmových studií

VEDOUCÍ PRÁCE:

doc. PhDr. Jiří Štefanides

ABSTRAKT:

Tématem této bakalářské práce je divadelní činnost čtenářského spolku Beseda Dobrovský ve Valašských Kloboukách mezi léty 1877–1918. Hlavním předmětem zájmu je působení divadelního odboru Besedy Dobrovský. Cílem této práce je zdokumentovat dějiny, činnost a význam nejstaršího ochotnického souboru ve Valašských Kloboukách od jeho založení do vzniku Československé republiky a zařadit jej do skupiny v rámci jiných ochotnických spolků na území českých zemí. V této bakalářské práci je při výzkumu využita metoda shromáždění veškerých dostupných informací, po němž následuje výběr nejdůležitějších. Nejzásadnějším pramenem, z kterého podstatná část práce vychází, je fond Beseda Dobrovský uložený v SOkA Zlín. Kapitolám o činnosti divadelních ochotníků předchází kapitola o životě ve Valašských Kloboukách na přelomu 19. a 20. století a kapitola o vzniku a působení celého čtenářského spolku. V závěru práce je ochotnický soubor zařazen do kontextu dějin ochotnického divadla v českých zemích.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Beseda Dobrovský, Družstvo divadelních ochotníků, ochotnické divadlo, historie divadla

TITLE:

Theatrical activity of the association Beseda Dobrovský in Valašské Klobouky (1877–1918)

AUTHOR:

Lenka Čížová

DEPARTMENT:

The Department of Theatre and Film Studies

SUPERVISOR

doc. PhDr. Jiří Štefanides

ABSTRACT:

The main topic of this bachelor thesis is theatrical activity of the association Beseda Dobrovský in Valašské Klobouky during the years 1877–1918. The main subject is actions of Theatrical Department of Beseda Dobrovský. The aim of this thesis is to document the history, activity and significance of the oldest amateur ensemble in Valašské Klobouky from its establishment to 1918 and to incorporate it in the group of other amateur associations in the territory of the Czech lands. In this bachelor thesis was used all available information about the activity of Beseda Dobrovský. The most important source of information is an archive fund Beseda Dobrovský, which is deposited in SOKA Zlín. The first two chapters illustrate life in Valašské Klobouky at the end of the 19th century and at the beginning of the 20th century, the origin and activities of the whole association Beseda Dobrovský. The third chapter describes the activities of theater ensemble. At the end of the thesis the amateur ensemble of Beseda Dobrovský is put in the context of the history of amateur theater in the Czech lands.

KEYWORDS:

Beseda Dobrovský, Theater Department, amateur theater, theater, history of theater